הלכה · משנה תורה · מפרשים · שורשי הים · ספר קדושה

שורשי הים על משנה תורה, הלכות איסורי ביאה

רבי יצחק מאיו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שורשי הים על משנה תורה, הלכות איסורי ביאה

רבי יצחק מאיו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שורשי-הים-על-משנה-תורה-הלכות-איסורי-ביאה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה כג 4
פרק ג 4
הלכה ו 4
הלכה טו 7
פרק יב 21
הלכה ד 21
פרק טו 23
הלכה ב 23
הלכה ג 27
הלכה יז 28
פרק יז 32
הלכה ה 32
הלכה ז 32
הלכה ח 34
הלכה יג 48
הלכה טו 50
פרק יח 51
הלכה ב 51

פרק א

הלכה כג

האשה שאמרה מקודשת אני אינה נהרגת על פיה עד שיהיו שם עדים כו'. ומשמע דאפילו שהוחזק' על פיה שאמרה שהיא מקודשת נהרגת וכן נראה בהדייא ממ"ש לעיל בהל' כ"א ולפ"ז קש' דבפרק עשרה יוחסין ד"פ מייתי תלמודא ההיא עובדא דאשה א' שבאת לירוש' ותינוק מורכב לה על כתפה והגדילו בחזקת שהוא בנה ובא עליה והביאוה לב"ד וסקלו' לא מפני שהוא בנה ודאי אלא שהיה כרוך אחריה דהוייא חזקה דאית בה מעשה תיפוק ליה מפני שהוחזקה על פיה שהיה בנה. ועיין למהרי"קו בשורש פ"ז שחילק בין מלקות למית' בענין החזקות יע"ש וכעת צ"ל:

פרק ג

הלכה ו

שורש נערה בעולה שלא כדרכה **באו עליה עשרה והיא בתולה ברשות אביה זה אחר זה כו'**. הנה במס' קדושין ד"ט ע"ב בעי ומי אית ליה לר' האי סברא כו' אמר ר' זירא מודה ר' לענין קנס דכולהו משלמי כו' הנה מבואר יוצא מתוך שמעתין דלענין קנס בעל עושה אותה בעול' שלא כדרכה כלומר שאם נתארסה ובא עליה שלא כדרכ' וגרשה ועדיין היא בתולה ואנסו או פיתו אות' אינן משלמין לה קנס דכיון שבא עלי' בעל' שלא כדרכ' הר"ז בעולה ולא קרינן בה נערה בתול' ומתוך כך שמעתי מקשי' על מ"ש התוס' בר"פ אלו נערות ד"ה ועל הכותית כו' וז"ל אבל ק' דלתני מחזיר גרושתו משנשאת ונבעל' שלא כדרכה כו' וי"ל דתנא ושייר עכ"ל וכונת קושייתם מבוארת בדברי הרב ח"ה שהוק' להם אמאי לא תני בהדי אלו נערות פסולות מחזיר גרושתו משנשאת ונבעל' שלא כדרכה כלומר דאחר שנשאת לשני ובא עלי' שלא כדרכה גרשה ובא עלי' באונס או בפיתוי הבעל הראשון שזו היא פסולה אצלו כיון שהלכ' ונשאת לאחר ואיכא עלי' לאו דלא יוכל בעלה הראשון ומפני דלר"י ן' כיפר ליכא לאו דלא יוכל אלא כשנשאת לשני כדאיתא בפ"ק דיבמות די"א ע"ב לכך נקטו קושייתם בשנשאת ובא עליה שני שלא כדרכה דאיכא לאו דלא יוכל ועדיין היא בתולה ועיין בס' אסיפת זקנים להר"ב שם יע"ש והשתא לפום שמעתין דקאמר דבעל עושה אותה בעול' שלא כדרכה אין מקום לקושייתם דכיון שהלכה ונשאת לשני ובא עלי' שלא כדרכה תו לא משכחת לה שיהיה לה קנס שהרי נעשית בעולה והיכי מצי תנא למתני מחזיר גרושתו בהדי נערות פסולות שיש להם קנס והדבר מתמיה:

איברא כי לפי מ"ש הריטב"א בחידו' בשמעתין יש מקום ליישב דבריהם שכתב דהיינו טעמא דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה דכיון דאהני ביאתו לקנותה אהנייא לעשותה בעולה גמור' ולדונה כבעולה אבל ביאת אחר לא עביד לה בעולה שלא כדרכה לרבנן עכ"ל ומשמע מדבריו דדוקא כשקונה אותה הבעל על ידי ביאה הוא דאהני ביאתו לעשותה בעול' מטעמא דכיון דאהנייא ביאתו לקנותה אהניא נמי לעשות' בעולה אבל כשקנה אותה ע"י כסף או שטר ואח"כ בא עליה שלא כדרכה דלא אהני ביאתו לקנותה אף ביאת בעל נמי אינו עושה אותה בעולה שלא כדרכה וכן הבין בכוונת דבריו הר"ב בספר אסיפת זקנים בפ' נערה דמ"ח ע"ב עלה דאמרי' התם היינו בתולה ולא בעול' כו' עיין בחידושיו דקכ"ז ע"א והשתא אפשר דכונת דבריהם היתה בשנשאת לשני ובא עליה שלא כדרכה ולא כיוין לקנותה באותה ביאה דהשתא לא עביד לה בעול' אפי' בעל מיהו מדברי התוס' שם דמ"ח ע"ב משמע דלא שני להו בהכי אלא כל לגבי בעל הוייא בעול' אפי' בשלא כיוין לקנות' באותה ביא' וכמ"ש שם הר"ב ז"ל יע"ש ולפ"ז אין מקום לקו' ועוד היה אפשר לומר ע"פ מ"ש בשמעתין בשיטה חדשה לא נודעה למי מקדושים דהא דאמרינן דבביאה משלם קנס היינו בשבא עליה במקום בתולים אלא שלא הסיר בתוליה אלא שהטה ובהא הוא דמחייב קנס הבא עליה אבל שלא כדרכה ממש שלא שמש במקום בתולים פטור ובהכי ניחא ליה ההיא דאלו נערות דאמרינן משכחת לה כגון שבא עליה שלא כדרכה וחזר ובא עליה כדרכה דמשמע דדוקא בכדרכה חייב קנס מדלא אמר וחזר ובא עליה של"כ יע"ש והשתא משמע דאף בעל אינו עושה אותה בעולה בביא' שלא כדרכ' אלא בביאה זו שבא עליה במקום בתולים אבל שלא כדרכה ממש אינו עושה אותה בתולה ואפשר דבכה"ג דשלא כדרכ' דברו התוס' ז"ל שם בריש א"נ:

אבל קשה דמדבריהם שם בפרק נערה דמ"ח ע"ב משמע דלא ס"ל כדברי השיטה הנז' דאם איתא אכתי לא הועילו בתירוצם כלום האמנם הנלע"ד בכונתם ז"ל דעיקר קושייתם אמאי לא תני מחזיר גרושתו אינה אלא למאי דס"ד דתלמודא הכא בשמעתין דאפי' בעל אינו עושה אותה בעולה כדאמרינן אמרוה רבנן קמיה דאביי משכחת לה כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה עד דחדית להו אביי דע"כ לא פליגי ר' ורבנן אלא באחר אבל בעל ד"ה עושה אותה בעולה והשתא לפום מאי דס"ד דהנהו רבנן קשיא להו להתוס' ז"ל מה יענו אמאי לא תני במתני' בהדי אלו נערות מחזיר גרושתו ותירצו דהוה משמע להו דתנא ושייר אבל אה"נ דלאביי דקאמר הכא דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה לא קשיא כלל כנ"ל:

והנה רבינו ז"ל בפ"א מה' נערה ה"ח כתב שאין האונס או המפתה חייב בקנס עד שיבא

עליה כדרכה וזה הפך סוגיין דשמעתין וכבר דחו דבריו הרא"ש בפ' א"נ ובס' אסיפת זקנים שם כתב שכל הראשוני' חלוקים עליו בזה יע"ש ובשיט' החדשה כתב שסמך על אותה סוגיא דפרק בן סורר דע"ג דמשני תלמודא משכח' לה כגון שבא עליה של"כ וחזר ובא עליה כדרכה יע"ש והן הן הדברים שכתב המ"ל בפי"ז מה' א"ב די"ג ה"ה והיכא דאנס אשה שלא כדרכה כו' יע"ש וסוגיא דשמעתין אפשר דמפרש לה כמו שפירש הרב השיט' הנז' דהיינו שבא עליה במקום בתולים ובדרך הטיה אלא שא"כ הי"ל להביא דין זה בה' נערה שאם באו עליה עשרה ועדיין היא בתולה כולן משלמין קנס אלא ודאי שהרב ז"ל דחה לזה מקמי ההיא דפ' בן סורר ומ"מ לא ידעתי אמאי לא ביאר הרב ז"ל בה' נערה דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואם באו עליה אח"כ אפי' כדרכה אינן משלמין קנס כמבואר בשמעתין וכעת צ"ע:

ובסברת ר' הלזו דקאמר הראשון בסקילה וכולן בחנק ראיתי להרב מ"ל ז"ל בפי"ז מה' א"ב די"ג ה"ה והיכא דנבעלה שלא כדרכה שכתב וז"ל ואני מסתפק בסברת ר' הלזו אם מאי דפליג הוא היכא דנבעלה אחר שנתארסה ובאו עליה שנים שלא כדרכה דהב' בחנק אף שהיא בתולה מגזרת הכתוב אבל אם נבעלה שלא כדרכה קודם שנתארסה ושוב נתארסה אפשר דמודה ר' דהבא עליה בסקילה שהרי בתולה היא ומעוטא דלבדו לא שייך הכא ואפשר דכיון דגלי קרא ואמר לבדו למעט שאם באו עליה עשרה הראשון דוקא הוא בסקילה גילה לנו הכתוב דגבי נערה המאורסה כל שנבעלה אפי' שלא כדרכה תו לא מקרייא בתולה וא"כ אפילו נבעלה קודם שנתארס' שלא כדרכה ואח"כ נתארסה הבא עליה הוא בחנק עכ"ל ולע"ד יש להכריח קצת סברא זו דלא שנא ליה לר' בין בא עליה הראשון קודם אירוסין בין לאחר אירוסין ולעולם השני בחנק מהא דפריך תלמודא בשמעתין עלה דקאמר ר' בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה ומי אית ליה לר' האי סברא והא אמר ר' הראשון בסקילה וכולן בחנק כו' והשתא אם איתא דכשבא עליה אחר קודם אירוסין אינו עושה אותה בעולה אמאי לא משני תלמודא דהא דקאמר ר' שאין אחר עושה אותה בעולה היינו קודם אירוסין ומ"ש הראשון בסקילה וכולן בחנק מיירי בבא עליה ראשון אחר אירוסין אלא ומאי דלא שנא ואין לדחות דאי אפשר לומר דכי קאמר ר' בעל עושה אותה בעולה ואין אחר עושה אותה בעולה מיירי קודם אירוסין דהא דומיא דבעל קתני דמיירי לאחר אירוסין דהא לא קשיא דהא כדאיתא והא כדאית' דבעל לא משכחת לה בלא אירוסין והיינו דקאמר ר' דאחר משכחת לה שבא עליה בלא אירוסין ואינו עושה אותה בעולה משא"כ בבעל דכיון דלא משכחת לה בלא אירוסין הילכך עושה אותה בעולה לעולם:

הלכה טו

שורש הראה **המערה בשפחה חרופה כו'**. זה לי ימים שכתבתי לאחד מתלמידי בענין זה ה"ה החכם השלם יאודה ש'אקי יצ"ו בראשית מאמר הנה הבאת בדברי קדשך לשון רבינו בפ"ג מה' איסורי ביא' הל' ט"ו גבי המערה בשפחה חרופה וכן אם בא עליה של"ך דפטור והבאת על זה דברי התוס' שבפ' הבע"י דנ"ה ד"ה אינו שכתבו דמשום שאין האשה ראוייה להתעבר בהראה משום הכי ממעטינן לה מש"ז שאילו הית' ראויה להתעבר לא הוה ממעיט אלא שלא כדרכה דוקא והבאת ע"ז דברי הרב משנה למלך בפט"ו מה' אישות ה"ד שכתב שקש' לדבריהם סוגייא דפרק ד' אחים דל"ד וכת' כת"ר בכונת דבריו שקושיתו היא דבסוגייא זו דכריתו' ממעטי' הראה ושל"כ ממילת ש"ז ואילו בפ"ד אחין דל"ד מבואר דדוקא לר' יאודה ס"ל דממעטינן של"ך ממילת ש"ז אבל לרבנן דר"י לא ממעטינן אלא הערא' אבל של"ך לא ממעטי' ממילת ש"ז כי אם ממילת אותה כדאיתא התם את"ד, והעלה כת"ר ישוב קו' זו ע"פ דברי הרשב"א ז"ל בחי' ליבמות ככתוב בדברי קדשך יע"ש דע ידידי כי גם אנכי בתחילת העיון דנתי כי זו היתה כונת קוש' הר"ב משנה למלך ז"ל ואולם חזרתי לאחורי כי אם זו היתה כונתו מה לו להרב ז"ל אצל התוס' דלדידיה תקשי ליה סוגייא זו דכריתות עם הסוגייא דיבמות דל"ד כי התוס' ז"ל שפיר הכריחו מאותה סוגייא דכריתות דאין האשה מתעברת בהראה בין אם נאמר דאותה סוגייא דכריתו' אזל' כותיה דר' יאודה או אזלא כוותייהו דרבנן דאי אזלא כר' יאודה דוקא אכתי מיניה נשמע לרבנן נמי דאין האשה מתעברת בהראה דאי הוה מתעברת לא הוה מוקי ר' יאודה קרא למעט ג"כ הראה כי אם של"ך דוקא ומיני' נשמע לרבנן דבהא לא אשכחן דפליגי רבנן עלי' ואי אותה סוגיי' מצי אתיא כרבנן אתי שפיר טפי באופן שאין מקום לקושיית הרב מ"ל ז"ל לפי מה שכתב כת"ר עם דברי התוספות כלל:

כי על כן נלע"ד דכונת קו' הרב ז"ל הית' דלפום מאי דמשמע להו להתוס' ז"ל דמילת ש"ז האמור גבי ש"ח אין הכונה הוצאת זרע ממש כי אם שכיבה הראוייה לזרע כלומר לעיבור וכי ממעטינן הראה היינו משום דאינה ראויה להתעבר בהראה אבל במירוק גיד כיון שראויה להתעבר בו אם יש הוצאת זרע אפי' כי ליכ' הוצאת זרע מחייב וביאה הראוייה לעיבור קרינן ביה, א"כ גבי קרא דאיש אשר ישכב את אשה ש"ז ורחצו במים נימא נמי דהכונה היא שכיבה הראוייה להזריע ואע"ג דליכא הוצאת זרע יהו צריכין טבילת מגזיר' הכתוב וליכא למימר דלדברי התוס' ז"ל הללו ה"נ נפרש התם דהא ודאי ליתא דאם כן כי ממעטינן הראה מהאי קרא בפ' ד' אחין דל"ד ע"כ לפרש כמו שפירשו

התוס' הכא דמשום דע"י העראה אינה ראויה לעיבור משום הכי ממעטינן לה וזה אי אפשר לפרש באותה סוגייא דא"כ למה להו לרבנן למעט של"ך ממילת אותה דנמעוט לה מהיכא דאמעיט העראה דחד טעמא להו דכי היכי דממעטינן העראה ממילת שכב' זרע משום דעל ידי שכיבה זו אינה ראויה לעיבור הכא נמי ממעיט של"ך מפני שאינה ראויה לעיבור'. אלא עכ"ל דמילת ש"ז האמור שם לרבנן דר"י הוא הוצאת זרע ממש וכי ממעטי' העראה מיניה לאו משום דהוי שכיב' שאינה ראויה לעיבור הוא דממעטינן אלא משום דע"י העראה מסתמא ליכא הוצאת זרע ואנן הוצאת זרע בעינן משום הכי ממעטינן העראה וכמ"ש שם רש"י ז"ל ד"ה להערא' שלא הזריע ומשום הכי הוצרכו רבנן למעט של"ך ממילת אותה דממילת ש"ז לא אמעיט אלא ביאה שאין בה זרע ובשל"כ הא איכא זרע משו"ה הוצרכו למעט של"ך ממילת אותה ור"י דממעט אף של"ך ממילת ש"ז הוא משו' דדריש ש"ז הן ש"ז ממש והן שכיב' הראויה לעיבור, ובכן זו היתה כונת קושיית הרב מ"ל ז"ל לדברי התוספו' מאותה סוגייא דפ"ד אחין שפירושם שפירשו הכא לא יתכן לפרש באות' סוגייא וכמדובר וא"כ היה להם לפרש סוגייא זו נמי כפירוש אותה סוגייא דכי ממעטינן הערא' ממילת ש"ז היינו משום דבעינן הוצאת זרע ממש ובהערא' ליכא הוצאת זרע כנלע"ד:

ואם כנים אנחנו בכונת הרב ז"ל נרא' לע"ד לישב קושייתו דהתוס' ז"ל הוצרכו לחלק פי' השמועות ולפרש דפירוש ש"ז האמור גבי שפחה חרופ' אינו כפי' ש"ז האמור גבי טומאת קרי דאם לת"ה אלא דגם בש"ז האמור בש"ח הכונ' לומר הוצאת זרע ממש דומיא דש"ז האמור גבי טומאת קרי א"כ כי היכי דהתם לא ממעטינן לרבנן דר"י אלא הערא' לבד ה"נ לדידהו לא ממעטינן מניה כי אם הערא' לבד ובשל"כ מחייב משום דליכא מיעוט' למעט וכמ"ש הרשב"א ז"ל ואות' סוגייא דכריתות כוותיה דר"י אזלא וכל כי האי מילתא דחיקא להו טובא להתוס' ז"ל לומר דסוגייא דכריתות כוותי' דר"י דוקא אזלא ולא כרבנן דהלכתא כוותייהו ומשום הכי הוצרכו לומר דפירוש ש"ז האמור גבי ש"ח אין הכונה הוצאת זרע ממש דהשתא לא אמעיט מיני' כי אם הערא' לבד אלא דפי' ש"ז האמור גבי שפחה חרופ' הכונה שכיב' הראויה להזריע ולעיבו' והשתא אמעיטו הערא' ושל"כ שפיר כיון דשניהם אינן ראוייות לעיבור:

ואין להקשות דכיון דבש"ח ובטומאת קרי כתיב ש"ז איך אנו מפרשים כל אחד לעצמו זה הפך מזה הא לא קשיא דהא אשכחן דיש חילוק בין ש"ז האמור גבי אשת איש ובסוט' לש"ז האמור גבי טומאת קרי והאמור גבי ש"ח דהא גבי אשת איש וסוט' אי אפשר למעט ממילת ש"ז הערא' ושל"כ דהא גלי בהו קרא דמחייבי בהעראה ושל"ך כדאמרינן

בפרק הבע"י דנ"ה וא"כ ע"כ לפרש מילת ש"ז דידהו דהכי קאמר שכיב' באש' הראויה להזריע לאפוקי מתה כדאמרינן התם ואפי' שהשכיב' אינה ראויה להזריע כיון דהאשה ראויה להזריע ולעבר מחייב, וש"ז האמור גבי סוטה שבא למעט דרך אברים כדאמרינן התם הכי פירושו שכיבה שהיא כדרך הנעשה להזריע לאפוקי דרך אברים, וא"כ הכא נמי איכא למימר דיש חילוק בין ש"ז האמור גבי ש"ח להאמור גבי טומאת קרי דזה פי' שכיבה הראוי להזריע ולעבר וזה פירושו שכיבה שיש בו זרע ע"ד הכתוב ואיש כי תצא ממנו ש"ז ובכן כיון דפי' ש"ז האמור גבי ש"ח הכונה לומר שכיבה הראוי' להזריע ולעבר ממילא אמעיטו מיניה הערא' ושל"ך ואות' סוגיי' דכריתות אזלא אליבא דכ"ע ואפי' כרבנן דר"י וממילא נוחים ג"כ פיסקי רבינו ז"ל דגבי ש"ח פסק דלא מחייב בהעראה ושל"ך וגבי טומאת קרי פסק כרבנן דר"י דממיעוטא דאותה ממעטינן של"ך ומשום הכי לא אמעט כ"א העראה לבד ולדברי הרשב"א ז"ל הנה הרב תבריה לגזזיה מהכא להתם אמנם ע"פ האמור הנה נכון:

וכ"ת אלי לפי האמור בשיטת תוס' ורבינו דס"ל דההיא דכריתות דממעטינן העראה ושל"ך מש"ח אתי אפי' כרבנן דר"י א"כ תיקשי להו סוגייא דפ' הבע"י דנ"ה דקאמר הש"ס א"כ לשתוק קרא מש"ח וכו' דמאי קושיא דהא אצטריך קרא לשל"ך והדרא קושיין מנ"ל העראה גבי שאר עריות עד שמתוך קושיי' זו הוצרך הרשב"א ז"ל לומר דסוגייא דכריתות אזלא כר"י וסוגייא דיבמות דנ"ה אזלא כרבנן דר"י והשתא לשיטת התוספות ורבינו מה נענה לזו אי מהא לא איריא דכיון דשכב' זרע האמור גבי ש"ח פירושו הוא שכיבה הראוי' לעיבור ומה"ט אמעיטו מיניה העראה ושל"ך א"כ שקולין הן ויבואו שניהן ואיך תיסק אדעתין לומר דבהעראה מחייב ובשל"ך תפטר וכי אתא ש"ז למעט של"ך דוקא דכיון דאמעיט של"ך וע"כ דטעמא הוא מפני שאינ' ראויה להתעב' מהיכא תיתי לומר דבהעראה תתחייב כיון דבהערא' נמי אינה ראויה להתעבר ואדרבא גבי אשת איש דאיכ' קרא דמשכבי אשה לחייב של"ך שקיל וטרי הש"ס דמנ"ל דבהעראה מחייב דאיכא למימר דדוקא בשל"ך מחייב דחשיבא ביאה גמור' כדכתיב משכבי אשה אבל העראה לא חשיבה ביאה ולא ליחייב אבל איפכא ודאי ליכא למעט וברור. ועיקר התירוץ הזה שתירץ הרשב"א לקושייתו לא יכולתי הלום דאכתי מה יענה הרב לדעת ר"י דממעט העראה ושל"ך ממילת ש"ז מנ"ל דגבי חייבי לאוין מחייבי בהערא' ובגמרא לא אשכחו פתרי להא כי אם באמר' מדגלי רחמנא הערא' בש"ח והשתא כי אקשינן לדעת ר"י דדילמא ש"ז דש"ח אצטריך לשל"ך ובהעראה מחייב תו ליכא לשנויי מידי וליכא למימר דאה"נ דלדעת ר"י לא מחייבי חייבי לאוין בהעראה דזו לא שמענו בשום

דוכתא דר"י פליג בדב' זה ולא הוה משתמיט הש"ס למימר דאיכא פלוגתא בהכי אמנם לפי מ"ש אנן יד עניי הנה נכון ודברי הרשב"א ז"ל לדידי צ"ע ומצאתי בחי' הרמב"ן ז"ל ליבמות שכתב ג"כ כדברי הרשב"א והוא תימה בעיני:

וראיתי בד"ק העלית לישב פסקי רבינו ז"ל דלכאורה סתרי אהדדי לפי דברי הרשב"א באומרך דדוקא גבי טומאת קרי לא ממעטו רבנן דר"י הראה ושל"ך ממילת ש"ז משום דכי ממעטי' לשניהם מש"ז אייתר להו מילת אותה משא"כ במיל' ש"ז האמור גבי ש"ח דכיון דליכא יתור' דאותה ממעטי' לשניה' ממלת ש"ז ולפ"ז אותה סוגיי' דכריתות אזלא ככולי עלמא דלא כהרשב"א ז"ל ומה שהוקשה לו להרשב"א במאי דפריך הש"ס ביבמות א"כ לשתוק קרא מש"ח כו' דהא אצטריך לשל"ך העלת מהישוב באומרך דאפשר דהתם קים להו לרבנן דש"ז האמור שם אתא למעוטי שתיהן את"ד, דע ידידי שדברים אלו לא ניתנו ליאמר לקע"ד דאם איתא דלרבנן דר"י ס"ל דהיכא דמצינן למעוטי ממילת שכבת זרע הראה ושל"ך ממעטינן א"כ תיקשי להו למה לי דכ' רחמנא אותה גבי טומאת קרי כיון דבמילת שכבת זרע הא ממעטינן לשניהם דומייא דש"ח ומ"ש תוך דברי קדשך דגם גבי סוטה אייתר מילת אותה התם נמי הא דרשינן לה דשכיבתה פוסלת אות' ואין שכיב' אחרת פוסל' אותה כמעשה בשתי אחיות וכמ"ש רש"י בפי' התורה יע"ש, גם מ"ש כת"ר לקושיית הרשב"א דהתם קים להו לרבנן דמלת ש"ז אתא למעט שתיהן דע ידידי כי לא זו הדרך בדרכי העיון דא"כ לא הנחת קושיא בעולם דבכל הדברים נתלה הדבר דקים להו הכי לרבנן:

עוד ראיתי בד"ק כתוב לאמר דרבנן לא משמע להו למעט ביאת כלה ממילת אותה משום דאשכחן ביא' קטנה מבת ג' שנים ויום א' דחשיב' ביאה לענין זה אעפ"י שאינה ראויה לעיבור שאין האש' מתעב' עד שתהיה בת י"ב שנה כדאיתא בפרק יוצא דופן דמ"א את"ד דע ידידי שמצינו בדורות הראשונים שהיו מולידין בת שש כדאשכחן בבת שבע אם שלמה כדאיתא בפר' בן סורר דס"ט ע"ב והרב נחלת יעקב בפרשת תולדות כתב דלמ"ד דרבקה בת שלש שנים היית' כשנשאת ליצחק אבינו לכך נשאה באותו זמן אולי תמהר ללדת בארבע' יע"ש, וא"כ היה אפשר לחלק מביאת כלה לביאת קטנה בת שלש שנים אלא שדבר זה לא ניתן ליאמר מפני שאין למדין מדורות הראשונים כדאיתא התם בפרק בן סורר בפלוגתא דב"ש וב"ה יע"ש, והאי הלכתא דבת ג' שנים ויום אחד שמטמא' בביא' לא לדורות הראשונים דוקא איתמ' וכמובן:

ובכן מה שעמדת מתמיה על סברת רבי יאודה דממעט ביאת כלה ממילת אות' מפני שאינה ראויה לעיבור דלדידיה תיקשי ההיא הלכתא דביא' קטנה בת ג' שנים ויום אחד

שמטמאה בביא' אעפ"י שאינ' ראויה לעיבור היא תמיה רבה לכאורה ושאלתך צריכ' לפני' ולפני ולפנים, וראיתי בדברי קדשך שרצית לישב זה באומרך דאפשר דר' יאודה פליג אאותה הלכה וס"ל דאין קטנ' בת שלש שנים מטמאת בביאה אמנם לא נחה דעתך בזה שהרי כתבו התוס' בפר' הערל דע"ז דבהלמ"מ ליכא מאן דפליג.

דע ידידי שיסוד זה אשר בנית בשם התוס' ז"ל דפ' הערל דס"ל דבהלמ"מ ליכ' מאן דפליג יש לדחותו דמ"ש שם התו' ז"ל דאותה הלכה אינה הלמ"מ דא"כ לא הוה פליג ר"י עליה יע"ש אין הכונה לומר משום דבהלמ"מ ליכא מאן דפליג אבל כונתם לומר דכאן אי אפשר לומר דפליגי אהלמ"מ וקאמ' ר"י דאין זו הלמ"מ דכיון שהם אמרו לר"ש אם הלכה נקבל משמע שהם לא ידעו אם יש הלמ"מ בדבר זה או לאו שאם היה בדבר הלמ"מ לא הוו פליגי עליה וא"כ כשאמר ר"ש הלכ' אני אומר היכי פליגי עלי' אלא ודאי דכשהשיב ר"ש הלכ' אני אומר הכי קאמר הלכה זו מקובלת מרבותי ומשו"ה פליג עליה ר"י וכמ"ש הרב יבין שמועה ז"ל דכ"ז ע"א בכונת דבריה' ויפה הכריח לזה שזו היתה כונתם שהרי מצינו שהקשו ביומא דע"ט דאמאי לא קאמר הש"ס דב"ש וב"ה גבי שיעור דשאור וחמץ פליגי בהלמ"מ דמר סבר הכי גמירי ומר סבר הכי גמירי אלמא דס"ל דאיכא פלוגתא בהלמ"מ אלא ודאי דכוונתם הכא ביבמות כמ"ש:

ומה שדחה כת"ר בעיקר ראי' זו שהביא הרב מדברי התוס' במסכת יומא דאינה ראיה לדבריהם דהתם ליכא תברא לדבריהם דהכא דהתם כי פליגי בהלמ"מ ליכא למ"ד דנעקרת ההלכ' לגמרי כי אם למר ההלכ' היא בכזית ולמר בככותבת אבל הכא אי פליגי בהלמ"מ לדעת ר"י דאמר בנים ואפי' בנות נעקרת ההלכה לגמרי דלר"ש היא ההלכ' להפך בנים ולא בנות את"ד, אף שיש לדחות ראיית הרב ז"ל בזה מ"מ עיקר הפי' שפירש בדברי התוס' דפרק הערל הוא יפה אף נעים וכן ראיתי שפירש הרב קול הרמ"ז בכונת דבריהם וימין מקרבת דבריהם שביומא דע"ט דחי דחיה זו שכתב כת"ר אף שעשה לו כת"ר סמוכו' מדברי רבינו שבפי' המשנה בסוף עדויות ואחריו החזיק הרב תי"ט שם ובפ"ב דמס' סוטה מ"ב הנה הרב חוות יאיר בסימן קצ"ב כתב שאין טעם לחילוק זה דמה לי אי פליגי בכוליה מלתא דהלמ"מ או במקצתה ומ"מ אעפ"י שמדברי התוס' שבפ' הערל אין ראיה לומר דבהלמ"מ ליכא פלוגתא הנה מדברי רבינו בהקדמתו לסדר זרעים מבואר בהדיא דס"ל דבהלכה למ"מ אי אפשר שיפול בו מחלוקת ואחריו החזיק התי"ט בפ"ג דתמורה מ"ג ובפ"ק דזבחים מ"ז ובפ' ב' דסוטה מ"ב ופ"ד דסוכה מ"ט ופ"ח דיבמות מ"ג, גם הרב קרבן אהרן בספר מידות אהרן דל"ו החזיק במידה זו וכבר יצא לקראת נשק הרב חוות יאיר בסימן קצ"ב ואסף וקבץ כל הלמ"מ שבש"ס ושנחלקו בהם

התנאים יע"ש:

וראיתי בד"ק העלית קושיא זו מן הישוב באומרך דר' יאודה ס"ל דאתא קרא יתירא דאותה ועקרא הלכתא לגמרי דע"כ ל"א בפ' משקין דלא אתא ג"ש ועקרא הלכתא אלא כשהג"ש אנו דנין אותה מעצמינו ומפני שאין אדם דן ג"ש מעצמו כמ"ש רש"י שם אבל הכא דקא דריש ר"י מילת אותה יתירא אתי קרא ועקר הלכ' את"ד, דע ידידי שישוב זה לא נכנס באזני שגם גבי מצרי ואדומי קא דריש ר"י קרא יתירא דאשר יולדו להם דבלידה תלי רחמנא ואפ"ה קאמר אם הלכה נקבל ש"מ שאין הדבר תלוי בדרשא דקרא דאיכא לאוקומי קרא למילתא אחריתי וכשאני לעצמי סבור הייתי לומר דרבינו ודעימיה ס"ל דאותה שאמרו בפ' בנות כותים דף ל"ב דתנוקת בת ג' שנים דמטמאה בביאה הלכתא היא לאו הלמ"מ קאמר וכמ"ש רש"י ז"ל כי אם הלכתא פסוקה ומקובלת בידי סופרים היא על דרך שפירשו התוס' בפרק הערל בהלכה אני אומר דקאמר ר"ש וכי היכי דהתם פליג עליה ר"י ה"נ פליג ויש סעד לזה מדברי רבי' פ"ה מה' אבות הטומאה ה"ט שכשהביא דין זה דתנוקת בת ג"ש לא זכר שהיא הלמ"מ כדרכו בכל המקומ' משמע דס"ל שאין זה הלמ"מ אמנם אף אם יהיה הדבר כן לא נחה דעתי לומר דר"י פליג אאותה הלכ' כיון דלא מצינו בש"ס דקאי בשום דוכתא דר"י פליג אאותה הלכ' ותו דחזינן בת"כ גבי קרא דואשה אשר ישכב איש אותה כו' שדרשו לרבות קטנ' בת ג' שנים ויום א' וסתם ספרא ר"י היא כדאית' בסנהד' דפ"ו כי ע"כ נלע"ד שיש חילוק בין ביאת קטנה לביאת כלה דביאת קטנ' אעפ"י שהיא אינה ראויה לעיבור לאו מצד הביאה בעצמ' היא שאינה ראויה אלא מצד גופה וקטנותה שאינה ראויה לכך אבל גבי כלה מה שאינה ראויה לעיבור הוא מצד הביאה בעצמה שלא זרק הזרע למקום הראוי להזריע דכיון שלא הסיר בתוליה מקודם היה המקו' צר וראיה לדבר שאם מעכה בתוליה קודם ראויה להריון ולכן גבי קטנ' נקרא ביאה ראויה להריון שהרי בגדולה כה"ג ראויה להריון משא"כ גבי ביאת כלה שהביאה היא שאינה ראויה להריון ודוק ואם יש בזה מן הדוחק שבקיה כי אגרא דכלה דוחקא ואולם אם תתיישב בזה ראה גם ראה שחילוק זה יפה אף נעים וקלורית לעין השכל ודוק:

עוד ראיתי בד"ק עמדת דרך אגב במ"ש התוס' בפ"ק דמ"ק ד"ג ע"ב ד"ה ניסוך המים וז"ל והא דאמרינן בעלמא מים לרבות ניסוך המים מן התורה אינו אלא אסמכתא בעלמא כן פירש ר"ח עכ"ל והקשית לשאול דבפ"ק דתענית ד"ב וד"ג מוכח דלהך תנא דדריש מים לית ליה הלמ"מ בניסוך המים דאם לא כן אמאי לא אוקי מתני' דניסוך המים כל ז' כוותיה ולזה דחית דלעולם דלהך תנא נמי אית ליה הלמ"מ ג"כ מיהו לדידי' ס"ל דהלמ"מ היא

שיתא יומי ולא ז' ומשו"ה לא מוקי מתני' כהך תנא ומ"מ עמדת מתמיה כי מי הכריח לר"ח לומר דהך תנא ל"פ אהלמ"מ וס"ל דלא מהלכה גמרינן לה כי אם מקראי ודוקא שיתא יומי ולא ז' וה"נ מוכחא הסוגיא דפרק השוחט והמעלה דק"י לדעת כ"ע דאמרינן התם דלכ"ע לית ליה הלמ"מ גבי ניסוך המים וא"כ ה"נ איכא למימר לדעת ריב"ב דדריש מים את"ד דע ידידי כי לא על התוס' לבד תלונותיך שגם רבינו בפירוש המשנה בפרק לולב וערבה והביא דבריו הרב מגילת אסתר בשרש הא' ד"ז ע"א בשיטת התוספו' הלזו קאי דהכי כתב שם וז"ל וניסוך המים הלמ"מ ויש לו רמזים נסתרים בתורה עכ"ל, מבואר מדבריו דס"ל דמאן דמפיק לניסוך מים מאותם רמזים ס"ל ג"כ דהלמ"מ היא ומי ששנה זו שנה זו ונלע"ד דאותה סוגיא דתענית לא תברא לדידהו שהם ז"ל מפרשים דכי קאמר הש"ס התם אלא לעולם ר"י היא לאו למימרא דוקא ר"י היא אלא לחידושא טפי נקטו ר"י דאף לדידי' דס"ל דבי"ט האחרון דוקא הוא מזכיר אפ"ה ניסוך המים היה כל ז' וכ"ש דאתי שפיר מתני' כריב"ב ור"ע דלדידהו מזכירין שיתא יומי לריב"ב וכן לר"ע תרי יומי וכ"כ רש"י למאי דלא אוקי מתני' כר"א ורש"י שלא פירש כן לדעת ריב"ב ור"ע משום דס"ל דדרשתם מן התורה בענין ניסוך המים היא דרשא גמור' ולא אסמכתא וא"כ עכ"ל דפליגי אהלמ"מ ומתני' דפרק לולב וערבה לא מצי אתי כוותייהו אמנם לשיטת ר"ח ורבינו יתפרש הסוגיא כן דלרבותא טפי קאמר לעולם ר"י וכ"ש דאתי שפיר כר"א וכריב"ב וכר"ע דלכ"ע מהלמ"מ גמרי שניסוך המים כל ז' ואינהו רמז בעלמא קא דרשי:

גם אות' סוגיא דפרק השוחט והמעלה דק"י דקאמר אשתמטי' הא דאמר ר"י ניסוך המים הלמ"מ לשיטתם יפורש כן אשתמיטתי' לר"ל ההיא דקאמר ר"י דניסוך המים הלמ"מ היא דאי הוה שמיע ליה לא הוה מקש' לר"י אי מה להלן ג' לוגין כו' דאע"ג דר"ע מפיק ליה מקרא דונסכיה עיקרא דמילתא מהלמ"מ היא וקרא רמז בעלמא וא"כ תו ליכא לאותובי' אי מה להלן ג' לוגין כו' דכיון דגמרא גמיר לה כי גמירי לוג הוא דגמירי או כל שהוא גמירי כמ"ש רש"י ולפי זה ההיא דקאמ' ר"י התם ר"א בשיטת ר"ע רבו אמר' דאמר ניסוך המים דאורייתא לאפוקי ממ"ד שהיא מדרבנן וליכא הלמ"מ ולא רמז בקרא הוא דאתי וכמ"ש שם התוס' ודוק ואולם זו היא שק' אצלי טובא לשיטת ר"ח ורבינו הלזו דבפרק הבונה דק"ג חזינן דדייק הש"ס דהך תנא דריב"ב דדריש רמז לניסוך המים מכתרי אותיות דמים ס"ל דפתוח ועשאו סתום כשר ואם איתא דהך דרשא אינה אלא רמז בעלמא ועיקרא דמלתא מהלמ"מ שמעינן לה היאך דייק הש"ס הך דינא דפתוח ועשאו סתום דכשר כיון שאין כאן אלא רמז בעלמא והוא מהרמזים הנסתרים ודבר זה לא יכולתי להלום כעת וצל"ע ומהתימא אצלי איך לא נתעורר כת"ר בדבר זה ועיין עוד

במה שכתבתי בשורשי המצוות שורש הא':

עוד ראיתי בד"ק שהוקש' לך מסוגיא זו דפ"ד אחין דל"ד דקאמ' ר"י שאין כלה מטמאה בביאה מפני שאינה מתעברת בביאה ראשונ' על מ"ש הר"ן בפ"ק דקדושין גבי סוגיא דתחילת ביאה קונה כו' דגבי יבמה חשבינן לביאה ראשונ' ביאה הראויה להקמת שם משום שיכול' היא להתעבר בביא' זו וכו' וכתבת שכונ' דבריו ז"ל לו' דכיון שאם מיעכה באצבע יכול' להתעבר בביאה משו"ה חשיבה ראויה להקמת שם אפי' כי לא מיעכה וכיון שכן הוקשה לך דמ"ש גבי טומאת קרי לא חשיב ג"כ ביאה ראשונה ראויה לעיבור מה"ט ותהיה טמאה בביאה ראשונה אף לדעת ר"י ודחית לזה דקרא דאות' יתירא גלי לן דלא נימא הכי גבי טומאת קרי את"ד דע בני ידידי כי בדברי הר"ן ז"ל הללו הוק' לי טובא דאיך הפה יכולה לדבר דמשום דאפשר לה למעך באצבע חשיב' ביאה ראשונה ביאה הראויה להקמת שם והותרה ביאה ראשונה אף לכ"ג והלא אם מיעכה באצבע והסיר בתוליה נעשית מוכת עץ כדמוכח מדברי התוס' בפ"ק דכתובות די"א ע"ב ומוכת עץ אסורא לכ"ג משום איסור עשה דכי אם בתולה ולא מוכת עץ וכמו ששנינו ביבמות דף מ"ט מוכת עץ לא ישא אלא שאם נשא לא יוציא מהטעם שאמרו שם מפני שסופה להיות מוכת עץ תחתיו כדאיתא התם ואולם כיון דלכתחילה איתיה באיסור עשה איך אפשר שנתירנה לכהן גדול בביאה ראשונה מפני שאפשר לה למעך באצבע ולהיות מוכת עץ:

וראיתי להרמב"ן ז"ל בחי' ליבמות ד"ך שכתב וז"ל גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה ב' פי' שאין מצות יבמה יבא עליה אלא על ביאה ראשונה ואעפ"י שאין אשה מתעברת בביאה ראשונה ולא מקיים להקים לאחיו שם כו' כיון שאפשר למעך כתמר מצוה בביאה ראשונ' איתיה בין בבתולה בין בבעולה בין שנתעבר' ובין שלא נתעבר' ולפיכך ביאה ראשונ' מותר' לו דמשעת הערה קונה את יבימתו וכשנעשית בעולה אשתו היא כבר ואעפ"י שאמרו בקדושין כל הבועל דעתו ע"ג ביאה ואסור לכ"ג לקנות בביאה שאני יבמה שאין הולכין בה אחר דעתו שבפירוש ריבתה תורה ביאת שוגג כמזיד והערה כגמר ביאה כדאיתא לקמן ואף עפ"י שמשעה שהערה בה קנאה מ"מ איתיה למצוה עד גמר ביאה דיבמה יבא עליה גמר ביאה משמע אלא שריבה בה הכתוב אף הערא' עכ"ל ולכאורה זה שכתב הרב ז"ל דביאה ראשונ' איתיה בין בבתולה בין בבעולה כו' אין לו מובן שהרי בהדיא אמרו בגמרא דבבעולה איכא עשה ול"ת ואין עשה דוחי' ל"ת ועשה:

גם מ"ש עוד לפיכך ביאה ראשונ' מותרת לו כו' ק' דאיך נקשר זה עם הקודם שכתב לפיכך אבל המבואר בכונת דבריו ז"ל דמצות ביאה ראשונ' איתיה בכל יבם דעלמא שאינו כ"ג בין שתהיה בעול' כבר הראויה לעיבור בביאה זו בין שתהיה בתול' ואינה

ראויה לעיבור אפי"ה מצוה בביא' ראשונ' דוקא דאעפ"י שהבתול' אינה ראויה לעיבור כיון שאם מעכה כתמר ראויה לעיבור נקראת ביאה זו ביאה ראויה לעיבור ומפני שהוק' לו דגבי כ"ג לא שייך האי טעמא דמעכה באצבע מפני שנעשית מוכת עץ כתב לפיכך ביאה ראשונ' מותרת לו כלומר לכ"ג דמשעת הערא' קונה את יבמתו ואם ימעך אח"כ באצבע ונעשית בעול' אין כאן איסור שהרי אשתו היא כבר כנלע"ד ביאור דבריו ז"ל אף שיש בזה מן הדוחק כי לשון בעול' ולשון לפיכך עדיין אינו מדוקדק כל הצורך ומ"מ אנן בדידן אפשר לומר דהאי טעמא דאפשר למעך באצבע איתיה גבי כהן גדול נמי אחר הערא דאחר שקנאה בהעראה אם תהיה מוכת עץ אין כאן קפידא כמדובר תו ק"ל טובא לפי דברי הר"ן והרמב"ן דמשמע להו דבעינן ביאה ראשונה להקמת שם וביאת כלה לא חשיב' ביאה אלא מפני שראוי' למעך כתמר א"כ ביאה של"ך שאינ' ראויה להקמת שם היאך היבמה ניקנית בה ואולם נאמר דאע"פי שנקנית בביאת של"ך לדעתם ז"ל עדיין לא קיים מצוה להקים לאחיו וצריך לבא עליה ביאה כדרכה ומ"ש גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה ב' לא אמרו אלא בביאה כדרכה אבל שלא כדרכה ליכא גזירה זו ודרך זה רחוק בעיני וצריך להתיישב בזה ועיין להתוס' בפ' כיצד ד"ך ע"א ד"ה יבא ובר"פ הבע"י ד"ה שאנסוהו:

עוד בד"ק כתוב לאמר ולפי דרכנו למדנו דהתוס' דיבמות דנ"ה והר"ן בפ"ק דקידושין ורש"י ז"ל בכריתות ס"ל דאין אשה מתעברת בהערא' אך מדברי רש"י בפ"ד אחין דל"ד מוכח דאשה מתעברת בהעראה שכתב שם עלה דממעטינן העראה ממילת ש"ז וז"ל פרט להעראה שלא הזריע העראה לאו ש"ז הוא דאין כאן זרע ומדלא כתב דטעמא דממעטי' העראה הוא מפני שאינה ראויה לעיבור שמעינן דס"ל דראויה להזריע כי איכא זרע וכתבת שדבר זה תלוי בפלוגתא דשמואל ור"י בפרק הבע"י דנ"ה גבי העראה הוא נשיקה או הכנסת עטרה את"ד דע ידידי שמדברי רש"י ז"ל שבפ"ד אחין ליכא שום ראיה לומר דס"ל דראויה לעיבור היא בהעראה דהתם אי אפשר לפרש דטעמא דממעטינן הערא' מש"ז הוא מפני שאינה ראויה לעיבור דא"כ אייתר מילת אותה דממעטי' מינה של"ך דהא כי היכי דממעטינן העראה מפני שאינה ראויה לעיבור הכי נמי נמעט של"ך כיון שאינה ראויה לעיבור אמנם אי מיעוט העראה הוא מפני שאין כאן זרע אצטריך שפיר אותה למעט של"ך ובכריתות דממעטי' העראה ושל"ך ממלת ש"ז הוצרך רש"י ז"ל לפרש דהערא' אמעיט מפני שאינה ראויה לעיבור ומשום הכי אמעיט נמי של"ך ואפשר דמ"ש שם דבהעראה אינה ראוי' לעיבו' היינו משום דליכא הוצאת זרע בהעראה ומה"ט אינה ראוי' לעיבור אמנם מדברי תוס' ביבמות דנ"ה שכתבו דגבי ש"ח לא בעינן הוצאת זרע

א"כ עכ"ל דכי ממעטינן הערוה היינו משום דאפי' איכא הוצאת זרע אינה ראויה לעיבור להך מ"ד ומשו"ה אמעיט הערוה ושל"ך שדקדק הרב מ"ל מדבריהם דס"ל דבהערוה והכנסת עטר' אינה ראויה לעיבו' ודחה דברי הפוסקים וההיא דבן זומא דפ"ב דחגיגה דאמרו דחיישינן שבאמבטי מתעברת יע"ש:

איברא כי לע"ד אין מדברי התוס' הללו שום ראיה לדחות ההיא דבן זומא דמ"ש התו' הכא דאין האשה ראויה להתעבר בהכנסת עטרה למ"ד הערא' זו הכנסת עטרה היינו משום דבהכנסת עטר' לבד לא יוכל לבא הזרע מיד למקום הראוי לעיבור אם לא שהאש' בעצמה אח"כ יכניסנו ויניחנו לפנים למקום הראוי לעיבור והו"ל כמי שהשחית זרעו באמבטי ובאתה אשת איש ונכנס לתוך האמבטי והכניס הזרע למקום הראוי לעיבור דכל כה"ג אפילו שנתעברה ממנו לא מחייב בעל הזרע דאין כאן ביאה כלל ה"נ למ"ד הערוה זו הכנסת עטר' שסובר שאין זו ביאה מפני שאין האשה מתעברת מחמת ביאתו שהביא' כזו אינה ראוי' לעיבור מצד הביאה מפני שיפול הזרע לחוץ ולא תתעבר ונהי שאם האשה מכניסו אח"כ למקומו הראוי לו תתעבר אמנם מצד הביאה אינה ראוי' להתעבר דהוי כאלו נתנו במקום שאינו ראוי לעיבור כנלע"ד כוונת דבריהם והוכרחתי לזה מפני שראיתי להתוס' ז"ל עצמן בפ"ק דיבמות די"ב ע"ב ד"ה דאפילו לר' יאודה שכתבו וז"ל דאי לאו דבנים עדיפי כסמנים משכחת לה חמותו ממאנת כגון שעיברה באמבטי כו' יע"ש הרי שעשו עיקר התוס' ז"ל מההיא חששא דשמא עיברה ודלא כהרב מ"ל דנידחה קרי לה להההיא חששא ומה שהביא עוד ראיה הרב ז"ל דאין האשה מתעברת בהערא' מההיא דפ' עשרה יוחסין דע"ח ודחית לזה דמשם אין ראיה דמ"ש בשלא גמר ביאתו אפשר לפרש או שלא הכניס העטר' או שלא הוציא זרע יפה כח הדוח' ובאותה סוגיא דפ"ד אחין דל"ד מבואר ג"כ דכל שלא הוציא זרע הערא' קרי לה וכמ"ש רש"י שם וכמדובר לעיל ועיין עוד בסנהדרין פ"ן סורר דע"ג ע"ב במ"ש רש"י ד"ה משעת העראה כו' שכתב דהכנסת עטרה גמר ביאה קרי לה יע"ש ועיין בתשו' הרב בני יעקב סימן קכ"ב דשקיל וטרי בענין זה דאמבטי אם ראויה להתעבר האשה בכה"ג יע"ש:

עוד ראיתי בד"ק שהבאת ראיה לדברי התוס' דפרק הבע"י דגבי ש"ח לא בעינן הוצאת זרע כי אם שתהא ביאה ראויה לעיבור ולהזריע מאות' שאמרו בכריתו' די"א שאינו חייב בש"ח עד שתהיה בעול' מקודם ומפקי לה מדכתיב נחרפת לאיש והאי נחרפת לישנא דשנויי הוא כדאיתא התם והוכיח כת"ר דאין צריך שיהיה בעול' מהע"ע עצמו שהיא מאורסת לו מדקרו לה מאורסת לע"ע ואם צריך שתהיה בעול' ממנו נקראת נשואה לא ארוסה והשתא אם איתא דגבי ש"ח בעינן שיהיה הוצאת זרע ממש א"כ אף ביאה ראשו'

של כלה לא מחייבינן בה כיון שאינ' ראויה לעיבור בביאה זו וכיון שכן ל"ל לר"י למילף להך מילתא דצריך שתהיה בעול' מדכתיב נחרפת דתיפוק ליה מדכתיב ש"ז וביאת כלה לא קרינן בה ש"ז כיון שאינ' ראויה לעיבור את"ד, דע ידידי כי דברים אלו אף שהן מעשה מדודין אמנם לא ישרו בעיני כי מעיקר' יסוד זה אשר בנית דאין צריך שתהיה בעולה מהע"ע עצמו שהיא מאורסת לו מדקרי לה מאורסת ולא נשואה זו אינה ראיה כלל דאפשר שקדשה בביאה וביאה אירוסין עושה ולא נשואין כדאיתא בפ"ק דקדושין וכמ"ש ה"ה ברפ"י מה' אישות, ועוד דלישנא דמאורסת היא מיוחדת כדקאמר רב ששת בפ' השולח דמ"ג וכ"כ רש"י בפי' התורה ואף אי יהיבנא לך כל דילך דאין צריך שתהיה בעולה מהע"ע עצמו דהכי משמע טפי לישנא דר"י וכן הוא לשון רבינו בפ"ג מהלכו' א"ב אכתי ליכא ראיה לומר דמדבעינן הוצאת זרע בש"ח בעינן נמי שתהיה בעול' דשפיר איכא למימר דגזרת הכתוב הוא שצריך שיהיה ראויה לעיבור בביאה זו אלא דומיא דביאה לענין טומאת קרי בעי רחמנא וכי היכי דהתם בעינן הוצאת זרע ולא אמעיט ביאה ראשונה לרבנן דר"י ה"נ אע"ג דבעי' הוצאת זרע לא אמעיט ביאת כלה וכיון שכן אי אפשר למילף ממלת ש"ז שצריך שתהיה בעולה מקודם ואהכי קא מיהדר ר"י למילף לה ממילת נחרפת:

ומיהו ממ"ש רש"י שם בפ' הבע"י דנ"ה ע"ב עלה דקאמר רב ששת ש"ז אינו חייב על ביאת המירוק כו' וז"ל מירוק שמזריע כו' משמע דס"ל דגבי ש"ח בעינן הוצאת זרע ממש וכן נר' מדבריו בפ' בן סורר דע"ג ע"ב ד"ה משעת הראה יע"ש דאילו הוה משמע ליה דלא בעינן הוצאת זרע ממש וכמ"ש התוספו' הי"ל לומר דמירוק הוא הכנסת כל הגיד דהיינו גומר וכאותה ששנינו ביומא ומירוק אחר שחיט' ע"י וכ"כ רבינו בפ"א מה' א"ב ה"י דהכנסת העטרה לבד נקרא מערה ומכניס כל האבר נקרא גומר ולא כתב שצריך שיזריע יע"ש מדבריו ז"ל הללו יש להוכיח שדעתו כדעת התוס' דגבי ש"ח לא בעי' הוצאת זרע ממש שהרי לא הצריך הרב ז"ל בפ"ג מהלכות א"ב גבי ש"ח אלא שיגמור ביאתו וכבר גילה דעתו בפ"א דגמר ביאה הוא הכנסת כל האבר לבד ולא שיזריע ג"כ כנלע"ד:

עוד ראיתי בד"ק יצאת לידון בדבר חדש דסריס אדם וסריס חמה שבאו על ש"ח וכן אם הש"ח היתה עקרה או זקנ' או איילונית דלא מחייבי כיון דאין כאן ביא' הראוי' לעיבור ככתוב בד"ק דע ידידי כי מילתא דפשי' לך ספוקי מספקא לי טובא דשפיר איכ' למימר דדוק' הראה ושל"ך הוא דממעטינן ממלת ש"ז דלמקום שכיבה הראוי לעיבור קפיד רחמנא לאפוקי הני הערא' ושל"ך דאין מקו' שכיב' זו ראוי לעיבור אבל אם השוכב

אינו ראוי לעיבור שאינו יורה כחץ וכן אם האשה הנשכבת אינה ראויה לעיבור בשכיב' זו שאין בה זרע וכי היכי דלענין הוצאת זרע ילפינן מש"ז האמור בסוט' ובאשת איש כמ"ש התוספות דאין צריך שיהיה בו הוצאת זרע ה"נ לענין שכיבת סריס ועקרה וזקנה ואיילונית ילפינן מהתם דלא אמעיטו ממלת ש"ז אלא אמקום שכיבה הראוי לעיבור קפיד רחמנא כמדו' וכעת אין בידי ראיה נכונה לזה זולת שלא מצינו דבר זה דסריס ועקר' ואיילונית שמיעטו בש"ס ובפוסקים וכל כי האי מילתא הן כל חדש לא הוה משמיט הש"ס והפוס' להשמיענו:

וכמו כן יש להסתפק גבי ש"ז האמור בטומא' קרי דממעטינן מיני' העראה ושל"ך לר"י והער' לרבנן ושל"ך ממילת אות' כדאיתא בפ"ד אחין דל"ד אי ממעטינן נמי ביאת סריס וביאת עקרה וזקנ' ואיילונית כיון דאין כאן ביאה הראויה לעיבור או דילמא אמקום שכיבה הראוי לעיבור קפיד רחמנא והנה לענין ביאת סריס גבי טומאת קרי היה נרא' להביא ראיה דאין כאן טומאה ואינן צריכין טבילה מאותה שאמרו בתורת כהנים פרשת מצורע דקנ"ד ע"ב גבי קרא דואיש כי תצא ממנו ש"ז ש"ז פרט למערה וכתב הרב קרבן אהרן ז"ל שאין פי' מערה זה מלשון העראה אלא לשון מערה מים מן הכלי ואנן קי"ל שאם אינו יורה כחץ שאינו ראוי להזריע אינו מטמא ולזה אמרו דאומרו ש"ז שצריך זרע ראוי להזריע ואם אינו בירייה אלא בעירוי שהוא שותת ויוצא אינו מטמא עכ"ל, וכיון שהאיש עצמו שיצא ממנו ש"ז אינו טמא עד שתצא ממנו כיורה כחץ אף שהאשה הנבעלת ממנו נמי אינה טמא' דלא תהא ביאתה עדיף מהבועל עצמו שיצא ממנו ש"ז ובכן הסריס שבעל שאין ש"ז שלו יורה כחץ אלא שותת ואינו ראוי להזריע אימעיט ממילא:

שוב ראיתי שדבר זה בפלוגתא דאמוראי תלי דבפ' יוצא דופן דמ"ג ע"א אתמר אמר שמואל כל ש"ז שאין כל גופו מרגיש בה אינה מטמא' מ"ט שכב' זרע אמר רחמנא בראויה להזריע כו' לישנא אחרינ' אמר שמואל כל ש"ז שאינו יורה כחץ אינה מטמא' מאי בינייהו איכא בינייהו נעקרה בהרגשה ויצא שלא בהרגשה ואמרי' מילתא דפשיטא ליה לשמואל מבעי' ליה לרבא דבעי רבא נעקר' בהרגשה ויצא שלא בהרגש' מהו כו' לישנא אחרינא אמרי לה אמר שמואל כל ש"ז שאינו יורה כחץ אינ' מזרע' אזרועי הוא דלא מזרעא הא טמויי מטמאה שנאמר כי יהיה בך איש אשר לא [יהיה] טהור מקרה לילה אפי' קרי בעול' ע"כ והתו' ז"ל שם בד"ה בראויה להזריע כתבו וז"ל ואפילו יצאה בלא הרגשה איירי כדמוכח בסמוך ותימא דא"כ משמע דראוי להזריע אפילו אינו יורה כחץ ובשלהי נדרים ויבמו' אמרי' איהי קים לה ביורה כחץ ור"י משמע דאם אינו יורה

כחץ אינו ראוי להזריע וי"ל דלהך לישנא לא מצריך רק שבתחילת עקירת ש"ז תהא ראויה להזריע אע"ג דלסוף יציאתה היא בענין שאינו ראוי להזריע א"נ ראוי להזריע הוא אלא שאינה ראויה להתעבר לפי שאינו יורה כחץ ואינו נכנס לתוך גופה אלא שותת ויוצא לחו' עכ"ל, ובלישנא בתרא דשמואל כתבו התוספו' בד"ה הא איטמויי מטמאה וז"ל פי' ואפי' נעקרה בלא הרגשה דאל"כ היינו לישנא קמא עכ"ל, מבואר יוצא לפי דברי התוספות דללישנ' קמא וללי' בתרא אפי' שאינו יורה כחץ שאין האשה ראויה להתעבר בו מטמאה ולפ"ז סריס אדם וסריס חמה אפילו שאין הזרע שלהם ראוי לעבר כל שיש להם הרגשה בשעת עקירת הזרע שלהם מטמא דמה שאינן ראויין להולי' הוא מפני שאינן יורים כחץ וכל כי האי מילתא לל"ק ולללישנא בתרא מטמא למר מטעם דראוי להזריע קרינן בש"ז שלהן ולמר משום דכתיב מקרה לילה אבל ללישנא מציעא דשמואל דאמר כל זרע שאינו יורה כחץ אינו מטמא נראה דסריס אדם וסריס חמה אין הזרע שלהם מטמא:

ולענין הלכה כתב רבינו בפ"ה מה' שאר אבות הטומאה ה"ד וז"ל וכל ש"ז שאין גופו של אדם מרגיש בה אינה מטמא' לפיכך אם ראה בלא קישוי ובלא תאוה אינה מטמאה משום ש"ז נעקרה בהרגשה אע"פ שיצאת שלא בהרגשה טמא עכ"ל נר' דפסק כלישנא קמא דשמואל דהדבר תלוי בהרגשה בשעת עקירה ובנמוקי מוהר"י קורקוס לה' שאר אבות הטומאה מכ"י מצאתי כתוב דהטעם שפסק רבי' כל"ק דשמואל הוא משום דכיון שהקשו בו לשמואל מהברייתא ורב הונא תלמידיה מתרגם לה אליביה משמע דהוא עיקר ועוד דלישנא קמא הוי מלתא מציעתא שאם באנו לפסוק דלא בעינן הרגשה כלל לא בעקירה ולא ביציאה כלישנא בתרא הא תרתי לישני פליגי עליה דהאי לישנא וסברי דבעינן הרגשה כדי שיקרא ראוי להזריע ואין הלכה כאחד במקום שנים וכ"ש דקרא הכי משמע ואם באנו לפסוק שצריך הרגשה מתחי' ועד סוף כלישנא מציעא הרי ל"ק ול"ב סברי דלא בעי הרגש' כולי האי הילכך נקטינן דבעינן הרגשה בעקירה דתרי לישני שוו בהכי ל"ק ולישנא מציעא ולא בעינן הרגש' בשעת יציאתה דתרי לישני סברי הכי ל"ק ול"ב עכ"ל וכתב עוד שם הרב הנז' דהראב"ד בהשגותיו כתב על דברי רבינו וז"ל א"א לישנא בתרא דגמ' אזרועי הוא דלא מזרעא הא טמויי מטמאה עכ"ל פי' ואפילו נעקרה בלא הרגשה טמא כדברי התוס' וסומך הוא ז"ל על לישׁ' בתרא כיון שהוא אחרון וגם דמחמיר בשל תורה ורבי' סמך על ל"ק מהטעם האמור עכ"ל:

ומכלל דברי הרב ז"ל אתה שומע דבין לדעת ר' דפסק כלישנא קמא ובין לדעת הראב"ד דפסק כלישנא בתרא לכ"ע אפילו זרע שאינו יורה כחץ הוא מטמא אלא דלרבינו ז"ל

בעינן הרגשה בשעת עקיר' ולהראב"ד לא בעינן עקיר' בשעת הרגשה וזה הפך מ"ש הרב קרבן אהרן דאנן קי"ל דכל זרע שאינו יורה כחץ אינו מטמא אבל מדברי מרן כ"מ ז"ל נרא' דרבינו פסק כמ"ד דכל זרע שאינו יורה כחץ אינו מטמא שכתב על דבריו שם וז"ל וכתב הראב"ד על דברי רבינו כו' אבל אי קשיא הא קשיא כו' וע"ק שפסק בבעיא דרבא כלישנא מציעא דטמא וזה סתר מה שפסק קודם לכן כל"ק ונ"ל שפסק כלישנא מציעאה שאינו יורה כחץ בכלל אין גופו מרגיש הוא וא"כ כי נקט רבינו שאין גופו מרגיש בה הוי אינו יורה בכלל וכ"ש שכבר ביאר בסמוך דנעקר בהרגשה ויצא שלא בהרגשה טמא ותו ליכ' למיטעי ואלו הוה נקט לישנא דשאינו יור' כחץ הוה אפ"ל שאם נעקר שלא בהרגש' ויצא בהרגש' ולכלול גם את זה נקט לישנא דשאין גופו מרגיש בה עכ"ל הרי שכתב דכי נקט רבינו שאין גופו מרגיש בה הוי אינו יורה כחץ בכלל ופסק כלישנ' מציע':

איברא שעיקר דברי מרן הללו לא יכולתי הלום דמאחר שרבינו ז"ל כת' בהדיא דאם נעק' בהרגשה ויצתה שלא בהרגש' טמא מבואר דפסק כלישנא קמא דשמואל דאי כלישנא מציעא אינו טמא עד שירגיש בתחילת עקיר' וביציאה דהיינו דאיכא בינייהו בין לישנא קמא ללישנא בתרא דלל"ק טמא ולללישנא מציעאה כל כה"ג אינו טמא וכמבואר מדברי התוס' בד"ה בראויה להזריע ובד"ה הא טמויי כו' וא"כ מה זה שכתב שפסק בבעיא דרבא כלישנא מציעא ומהיכא שמע ליה למרן שפס' בבעיא דרבא כלישנא מציעא והלא לא פסק בבעיא דרבא אלא כלי' קמא כמבואר ונר' שמרן סובר בפי' השמועה דכי אמרינן איכא בינייהו דלישנא קמא ולישנא מציעא נעקר' בהרגשה ויצתה שלא בהרגש' דה"ק דללישנא קמא אינו מטמא עד שירגיש כל גופו בין בשעת עקירה ובין בשעת יציאה וללישׁ' מציעא דתלי הדבר ביורה כחץ כל שיש הרגשה בשעת עקירה יורה כחץ הוא אעפ"י שאינו מרגיש בשעת יציאה מרוב מהירות היציאה והשתא הוקשה לו שפיר למרן ז"ל שדבריו סתרי זה א"ז דבתחי' דבריו כתב כל זרע שאין כל גופו מרגיש בה אינו טמא נראה דפסק כל"ק דבעי' הרגש' בין בשעת עקירה ובין בשעת יציאה ואח"כ כתב שאם הרגיש בעקירה אעפ"י שלא הרגיש בשעת יציאה טמא והיינו בעיא דרבא ופסק כלישנא מציעא דטמא דתלי הדבר ביורה כחץ דהיינו שמרגיש בשעת עקירה אעפ"י שאינו מרגיש בשעת יציאה ולזה תריץ יתיב מרן דמ"ש רבינו בתחילת דבריו כל זרע שאין גופו מרגיש הכונה הוא שאינו מרגיש בתחילת עקירה והיינו שאינו יורה כחץ דאתמר בלישנא מציעא ואעפ"י שבגמ' מבואר דלל"ק דאמר כל זרע שאינו מרגיש בה אינו טמא צריך שירגיש בין בשעת עקירה ובין בשעת יציאה והיינו דאיכא בינייהו דהני תרי לישני קמאי לזה תירץ דיש חילוק בין לשון רבינו ללישנא דגמרא

בזה מהטעם שכתב ז"ל באופן דלשון שאינו יורה כחץ נכלל בלשון רבינו במ"ש כל זרע שאינו מרגיש בה וע"ז הוקשה לו למרן למה לא כתב רבינו בהדיא כלשון האמור בגמ' בלישנ' מציעא כל זרע שאינו יורה כחץ ולמה זה נקט הלשון האמו' בל"ק וסמך רבינו על המבין לזה תריץ יתיב דאי' הוה נקט ל' זה הוה אפשר לומר דאף אם נעקר שלא בהרגשה ויצא שלא בהרגשה טמא דכל שהוא מרגיש בהרגש' יורה כחץ הוא לזה נקט שאין גופו מרגיש לומר דעיקר ההרגש' הוא בשעת עקירה שזה נקרא הרגש' כל גופו זה נלע"ד כונת מרן באופן שלדעת מרן כ"מ רבינו פסק כלישנא מציעא דצריך שיהיה זרע יורה כחץ כדי שיטמא ולדעת הראב"ד אף אם אינו יורה כחץ מטמא והרב קרבן אהרן נראה דאזיל כשיטת מרן כ"מ בדעת רבינו ולכך כתב דאנן קי"ל כל זרע שאינו יורה כחץ אינו מטמא אעפ"י שהראב"ד חלוק בזה והעיני בשר לו עיניו יחזו שפי' זה שפי' מרן כ"מ בפירוש השמועה ובדברי רבינו מפיק ודחיק ואתי מרחיק מלבד דהתוס' לא ניחא להו בפי' השמועה לפרש כדבריו ז"ל ודברי מהר"י קורקוס ז"ל נכונים כמבואר:

ודע שראיתי להרמב"ן בחי' למסכת נידה עלה דהך

פרק יב

הלכה ד

שורש דין הבועל כותית קנאין פוגעין בו **כל הבועל גויה כו' והוא שיבעול כו' אם פגעו בו קנאים והרגוהו הרי אלו משובחין וזריזין כו'**. הכי איתא בסנהדרין פרק הנשרפין דפ"ב ע"א ובע"ז פרק אין מעמידין דל"ו ע"ב וכתב מרן החבי"ב בא"ה סימן י"ו הג"הט אות ב' מ"ש הר"ב תה"ד בסי' רי"ט וע"ע בתה"ד סימן רכ"ב תוך התשובה ומהרי"ל בתשו' סימן רל"ג ומהרי"קו שורש קע"ו ומהר"י מינץ סימן י"ב והרד"ך בית ט' ח"ב והרא"ם ח"א סימן ס"ז דה"ה בישראלית הנבעלת לגוי קנאים פוגעים בה ותמה על מרן ב"י ז"ל שכתב בתשו' סימן י"ב מדיני גיטין משמיה דנפשי' דישר' הבא על הגויה שמענו אבל ישראלית הבא עליה גוי לא שמענו דבפ' החולץ כתב המרדכי משם רבינו אברהם דגם בישראלית הנבעלת לגוי קנאים פוגעים בה וה"ה למשומד עכ"ל ותמהני טובא איך אשתמיט מיניה דברי הר"ן ז"ל ביומא שכתב ע"ש הרמב"ן דנכרי הבא על בת ישר' לאו בכלל ג"ע הוא דאי בגזרת ב"ד של שם גזרו עליו ואי דרך חתנות מלא תתחתן בם נפקא ולא הוי בכלל ג"ע אלא אשת איש דיש' א"נ יש' הבא על הגויה דחייבי מיתות הוא דקנאים פוגעים בו כו' ובהכי ניחא ליה הא דאמרינן בפ' בן סורר גבי אסתר דאע"ג דהוה פרהסיא להנאת עצמן שרי ואי ישראלית לגוי הוי בכלל ג"ע מה מקום יש לחלק בין הנאת עצמן למכוין

להעבירו הרי אמרו אין מתרפאין בעצי ע"ז יע"ש והדברים הללו הביאן מרן ב"י בי"ד סימן קנ"ז יע"ש מוכיחין דבריו בהדיא דבגוי הבא על בת ישראל ליכא דינא דקנאים פוגעין בו:

וכ"כ הרב הנמק"י בס"פ בן סורר וז"ל וליכא איסו' דאורייתא בגוי הבא על בת יש' בפנויה דב"ד של שם גזרו וא"ת מ"מ הא איכא משום לא תתחתן י"ל דאין חתנות באונס כו' מיהו גויה דאנסה לה ישראל לבא עליה יהרג ואל יעבור שזו ודאי בכלל עריות חמורות הן דהא זימנין דחייב מיתה ובפרהסיא וכמעשה שהיה דקנאין פוגעין כו' יע"ש והביא דבריו מרן בכ"מ פ"ה מה' יסודי התורה וכתב שזו היא דעת רבינו כנראה מדבריו ז"ל שם וכ"כ הל"מ שם יע"ש ויותר מבוארין דברים הללו בדברי הרמב"ן בס"פ בן סורר בספר המלחמות שכתב בהדיא וז"ל אבל גוי הבא על בת ישר' לא מקרי ג"ע דלאו מחייבי מיתות ולאו מחייבי כריתות נינהו דלא אתי מנערה מאורס' כו' מיהו מהני עובדי דאמרן לעיל מסתברא דיש' הבא על הגויה מקרי ג"ע משום דקנאין פוגעין והוה ליה כחייבי מיתות דשייך בהו מיתה וכרת כדאיתא לקמן במכילתין אבל הנבעלת לגוי אין קנאין פוגעין בה ובפרק אין מעמידין אמרינן דבזנות ב"ד של שם גזרו ולא משכחת קרא אחרינא לאיסורא כו' והטעם שבן שפחה ונכרית כמוה והוא מוליד בן לע"ז אבל גוי הבא על בת ישראל הולד כשר בין פנויה בין באשת איש כדאיתא בפרק החולץ ולפיכך אין קנאין פוגעין בה הלכך אעפ"י שהאשה להנאת עצמה מותרת אבל איש אסור אפילו להנאת גויה כו' יעש"ב, וע"ע שם דשקיל וטרי לומר דאסתר אפילו הויא אשת איש אפ"ה לית בה משום ג"ע ודלא כמ"ש מרן ז"ל בי"ד סימן קנ"ז וכ"כ הכ"מ פ"ה מה' יסודי התורה ובספר הנמק"י שם בס"פ בן סורר וכן הלח"מ שם וצריך לומר דלמ"ד הנאת עצמן שאני צ"ל אסתר לא הויא אשת איש שאין צורך לזה וכמו שצידד שם הרמב"ן ז"ל ודוק:

והנה מלבד מ"ש שהרמב"ן והר"ן והנ"י ס"ל דגוי בישראלית ליכא איסורא דקנאין פוגעין גם ר"ת ס"ל הכי כמ"ש מרן ב"י שם בי"ד בסימן הנז' ע"ד הר"ן וכ"כ בתה"ד בסימן רי"ט יע"ש באופן שדברי המרדכי הללו רבים וגדולים לא ס"ל הכי וכדברי ר"ת כת' המרדכי בפרק בן סורר וכל דברי התשו' הללו שהביא מרן החביב דס"ל דגם באשה הנבעלת לגוי אמרו דקנאין פוגעין הן הן דברי המרדכי הללו דס"פ החולץ דכולם הביאו הדברים הללו ולא סמכו עליהם יע"ש ובעיקר הסוגיא דקא' דזנות דגוי עם ישראלית ב"ד של שם גזרו עליו דכתיב ויאמר יאודה הוציאוה ותשרף דמשמע דאיכא מית' לישראלית הנבעלת ואלו מדברי הרמב"ן והר"ן והנ"י משמע דליכא מית' עיין להרא"ם בפ' וישב שכתב דשריפת תמר משו' הורא' שעה היתה יע"ש:

פרק טו

הלכה ב

שורש מקדש אשה בכשרות ואח"כ נאסרה לו **אין לך בכל חייבי לאוין מי שלוקה על בעילה בלא קדושין אלא כ"ג באלמנה כו'**. יע"ש. אני מסתפק לדעתו ז"ל במי שקדש אשה ונשאת בהיתר ואח"כ נעשה פצוע דכא וכרות שפכה אי כופין אותו לגרשה שלא יבא עליה מי נימא דכיון שנשאה בהתר אין זה בכלל לאו דלא יבא או דילמא דדוקא ממלקו' הוא פטור אבל איסורא דאורייתא רביע עליה שלא יבא עליה וכעין זה אני מסתפק לדעתו ז"ל בלאו דלא יבא ממזר בקהל ה' שאם בשעה שנשא בת ישראל לא היה ממזר ואחר שנשאה נעשה ממזר אי כופין אותו לגרשה ושלא יבא עליה וכ"ת היכי משכחת לה ממזר כה"ג דבשעת נשואין לא היה ממזר ואח"כ נעשה ממזר משכחת לה במי שקידש אשה ע"מ שאין לו עליה או עליו נדרים שאינה מקודשת וכתב הר"ן בפי"א דמסכת נדרים דפ"ה ע"א דמדקתני אינה מקודשת משמע שאינה מקודשת כלל ויכולה לינשא לאחר ואחר שנשאת לאחר הלכה אצל חכם והתירה וכן הוא שהלך אצל חכם והתירו מקודשת למפרע לראשון כמ"ש הר"ן שם ובניה שהוליד מן השני הם ממזרים ובכן אם לאחר שנשאו בניה שהוליד מן השני בת ישראל והלכה היא והתי' נדריה או הלך הוא והתיר נדריו נמצא דבשעת שנשאו בת ישראל לא היו ממזרים ואחר הנשואין נעשו ממזרין דבשעת שהתי' נדריהם חלו הקדושין למפרע ונעשו בניה ממזרין ומשכחת לה נמי בגוונא אחרינא במי שגירש אשתו ע"מ שתעשה האשה כך וכך או ע"מ שלא תעשה והלכה האשה ונשאת לאחר וילדה ממנו בן והלך הבן ונשא בת ישראל ואח"כ מתה האשה ולא קיימה התנאי שהתנה בעלה הראשון או שעברה על מה שציותה לה שלא תעשה ועשתה דנמצא הגט בטל למפרע ובניה ממזרים כדאיתא בפרק המגרש דפ"ג ע"א וכמ"ש הר"ן בפרק המדיר דתק"ו ע"א יע"ש נמצא דבעת שנשא בת ישראל לא היה ממזר ונשאה בהיתר ואח"כ נעשה ממזר א"כ לדעת רבינו היכי לידיינו דייני להאי דינא:

איברא דלזה הסברא נותנת דאף לדעת רבינו ז"ל כופין אותו לגרש דכיון דנעשה ממזר בן זה מפני שחלו קדושי האשה למפרע או מפני ביטול הגט אף נשואי בן זה נעשו באיסו' למפרע ואיתיה בלאו דלא יבא ממזר בקהל ה' אבל בענין פצוע דכא וכרות שפכה דבעת שנשא בת ישראל היה כשר ואחר זה נעשה פצוע דכא וכרות שפכה ואין כאן איסור למפרע יש להסתפק לדעת רבינו וכמדובר והנה מצד הסברא נראה דכיון דלא לקי אלא עד שיקדש ויבעול כל כה"ג דהקדושין היו בהיתר וגם היתה נשואה לו ובא עליה בהיתר

הואיל ואשתרי אשתרי ואין זה בכלל לאו דלא יבא פצוע דכא וכרות שפכה שהרי לא אמרה תורה לא יבא אלא ע"י קדושין פסולין וכאן שהיו הקדושין בהיתר אין כאן לא יבא וכיון דאינו עובר על לאו זה אף איסורא נמי ליכא דמנ"ל לבדות איסור מדעתינו ואולם אנכי הרואה אותה ששנינו בר"פ הערל גבי אכילת תרומה פצוע דכא וכרו' שפכה הן ועבדיהן יאכלו ונשיהם לא יאכלו ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו ופרש"י נשיהם של פצוע דכא וכרות שפכה לא יאכלו דשוייא לה חללה בביאתו שהרי נבעלה לפסול לה ואם לא ידעה לא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן בהיתר הרי אלו יאכלו וכו' יע"ש מבואר מהכא דאפי' נעשה בהיתר ואח"כ נעשה פצוע דכא וכרות שפכה איתיה בלאו דלא יבא ואם בה עליה לשווייא חללה בביאתו ועיין בחי' הרשב"א שם וליכא למימר דמ"ש ואם לא ידעה משנעש' כרות שפכה מיירי כשנעשה כרות שפכה קודם נשואין ונשא' באיסור ולא בא עליה אחר נשואין דמלבד דלישנא דאם לא ידעה משנעשה כרות שפכ' מבואר דנעשה כרות שפכה אחר הנשואין עוד בה דבגמ' שם דע"ה אמרי' עלה מאן תנא משעת הביא' פסולה אכלה ואמר ר"א במחלוקת היא שנויה ור"א ור"ש היא ור"י אומר אפי' תימה ר"מ שאני הכא שכבר אכלה יע"ש:

הרי לך בהדיא דמתני' מיירי בשנשאה בהיתר דאכלה כבר ואח"כ נעשה פצוע דכא וכרות שפכה ואפ"ה קתני שאם לא ידעה היא דמצי אכלה אבל אם ידעה לא מצי אכלה דשוייא חללה בביאתו והך מתני' פסקה רבינו ז"ל בפ"ז מה' תרומות די"ג ועיין במהרי"קו ז"ל יע"ש ולדעת החולקים על סברת רבינו וס"ל דלאו זה דלא יבא פצוע דכא וכרות שפכה וכן כל לאו דדוכוותיה דכתיב לא יבא כגון לא יבא ממזר וכן לא יבא עמוני ומואבי דלא כתיב בהו לא יקח לוקה על הביא' בלתי קדושין כמ"ש ה"ה ז"ל בשם הרמב"ן שם בפ' ט"ו מה' איסורי ביאה אתו שפיר דינא דמתני' וזו ראיה גדולה לדבריהם ז"ל אך לדעת רבינו לא ידענא מאי אדון בה והדבר צריך אצלי תלמוד ושוב ראיתי למרן החביב בכה"ג א"ה סי' קנ"ד הגהת הטור אות ס"ו שכתב וז"ל הא דנושא אשה בעבירה כופין אותו להוציא דוקא כשהנשואין הם באיסור אבל כשהנשו' הם בהתר אע"פ שאח"כ עובר על דברי תורה אין כופין אותו לגרש משפט צדק ח"א סימן נ"ט וסיים וכתב שזה בעיניו תימה עכ"ל וכעת אין הספר בידי לעמוד על דבריו ז"ל יע"ש:

וראיתי להרב מש"ל ז"ל בפ"ב מה' סוטה די"א על מ"ש רבינו היה לו אשה ובנים ומתו בין קינוי לסתירה כבר נראית לשתות ומשקה אותה שכת' וז"ל ואני מסתפק בדין זה דוכוותא באיסור תורה מהו כגון מי שנעשה כרות שפכה בין קינוי לסתירה מי אמרינן

דוקא באיסורין דרבנן הקלו כל שבשעת קינוי היתה ראויה לשתות אבל באיסורי תורה לא או דילמא לא שנא והדבר צריך תלמוד עכ"ל מבואר מדבריו דמפשט פשיטא ליה דאפי' נשאה בהתר ואח"כ נעשה כרות שפכה דאסירא ליה מדאורייתא ולא ביאר לנו הרב דספק זה אינו אלא לדעת הסוברין דלאו זה דלא יבא פצוע דכא וכרות שפכה אינו תלוי בקדושין אלא דאף בביאה לחודה עבר עליה ובכן אפי' נשאה בהתר ואח"כ פצוע דכה נעשה אסירא ליה אבל לדעת רבינו ז"ל דלאו זה תלוי בקידושין כל שנשאה בהיתר ואח"ך נעשה פצוע דכא וכרות שפכה איכא למימר דשריא ליה ולא אסירא ליה כלל ואפי' אם נאמר דאסירא ליה מדרבנן אכתי הוה ליה כאיילונית שכתב רבינו דכל דבשעת קינוי היתה מותרת לו כבר נראית לשתות ומשקה אותה:

ודע דלפום מאי דמפשט פשיטא ליה הכא להרב מ"ל דכל שנעשה פצוע דכא וכרות שפכה אף אחר שנשאה בהתר אסירא ליה מדאורייתא ממילא נדחה היא אותה שכתב הרב ז"ל גופיה לעיל בה"ח ד"ה אף במ"ש רש"י ז"ל עלה דתנן בר"פ ארוסה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינ' לישראל ובת ישראל לנתין כו' לא שותות ולא נוטלות כתובה דטעמא דכל הנך דלא שותות ולא נוטלות כתובה משום דכתיב כי תשטה אשתו בראויה לשתות הכתוב מדבר והק' הרב דקרא למאי אצטריך למעט מי שאינה ראויה לאישות תיפוק ליה דאינו מנוקה מעון דהא ע"כ בבא עליה מיירי דאי לא הא קדם שכיבת בועל לבעל ומתוך קושיא זו כתב הרב ז"ל דרש"י חולק בזה וס"ל דהא דאין האיש מנוק' מעון אינו אלא בעבירה דבא עליה אחר שנסתרה ולא בשאר עבירות ושוב הכריח הרב מהסוגייא שבפרק עגל' ערופה דף מ"ז דמאי דאמרינן אין האיש מנוקה מעון הוא כולל לכל שבא ביאה אסורה בין מאשה זו שנסתרה בין משאר עביר' והניח דברי רש"י ז"ל בצ"ע יע"ש ולפי האמור איכא למי' דקרא דכי תשטה אשתו אצטריך למעט מי שנעשה פצוע דכא וכרות שפכה אחר שנשאה בהתר דהשתא מנוקה מעון הוא אבל אינה ראויה לאישות וא"נ אצטריך קרא למי שנעשה ממזר אחר שנשא בת ישראל ובהנהו גווני דאמרן לעיל ואע"ג דמתני' לא קתני אלא אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצ' לכהן הדיוט כו' וכל הני משעת נשואין באיסור נשאן והי"ל לרש"י לומר דכל הני אמעיטו מקרא דונקה האיש מעון ואין זה מנוקה מעון הא לא קשיא דרש"י ז"ל נקט קרא דכי תשטה אשתו דנפקא מינה נמי לפצוע דכא וכרות שפכה וממזר דבשעת נשואין בהתר וכמדובר וא"נ נקט רש"י טעמא דראויה לאישות לאשמועינן דמה"ט אינן נוטלות כתובה דאינהו אפסידו אנפשייהו וכמ"ש הרב מ"ל ז"ל דאי מטעמא דאינו מנוקה מעון לא מפסדי כתובתייהו כיון דמצד עצמן ראויות לשתות ודוק ובחידושי להלכות סוטה

ישבתי עוד דברי רש"י ז"ל באופן אחר יע"ש:

ודע דזה שכתב הר"ן ז"ל דהמקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים דאינה מקודשת כלל ויכולה לינשא לאחר לכתחילה ולא חיישינן דילמא אחר שתנשא לאחר תלך אצל חכם ותתיר נדריה ותהיה מקודשת למפרע לראשון ובניה מן השני הם ממזרי' לכאורה יש לגמגם בזה מאותה שאמרו בפ' הערל דע"ח שאלו את ר"א ממזרא לאחר עשרה דורות מהו אמר להם מי יתן לי דור ג' ואטהרינו אלמא קסבר ממזרא לא חיי כו' והאנן תנן ממזרים אסורים ואיסורן איסור עולם ואר"ז דידיע חיי דלא ידיע לא חיי יע"ש ולפי דבריו ז"ל אף דממזרא לא חיי מ"מ אכתי משכחת לה ממזרא לאחר עשרה דורות בראובן שקידש אשה על מנת שאין עליה או עליו נדרי' ונמצאו עליו או עליה נדרים דמדינא אינה מקודשת ויכולה לינשא ואחר ימים רבים הלכה או הלך אצל חכם והתירן דכל מה שעבר מזמן שנשאה שני עד היום מדינא לא מענש וחיי ועלה קבעי ממזרא לאחר שעברו עשרה דורות וכן הקשה מרן מלכא הרב המופלא מוהרח"א ביום הקהל במ"ש הר"ן בפי' ההלכות בפי' המדיר דתק"ו ע"א דהמקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרי' והלכה ונשאת ואח"כ הלכה אצל חכם והתירה דחלו קידושי ראשון למפרע וצריכה גט מזה ומזה יע"ש דא"כ קשה ההיא דפ' הערל דע"ח ע"ב דשאלו לר"א ממזרת לאחר עשרה דורות מהו וא"ל מי יתן לי דור ג' ואטהרינו וקסבר ממזרא לא חיי יע"ש והשתא לפי דברי הר"ן משכחת לה דור שלישי בממזר אע"ג דלא חיי בכי האי גוונא במקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרי' והלכה ונשאת ואחר שילדה דור ג' הלכה והתירה נדרה ונמצאו קידושי ראשון חלין למפר' ובניו ממזרין למפרע אלו דברי מרן נר"ו:

ואני בע"ד לא אדע שכו' למה זה תלה תלונותיו על דברי הר"ן דאף לשיטת התוס' החולקי' על הר"ן וס"ל דכל שידע המקדש שהיו לה נדרים אף עפ"י שהלכה אח"ך והתירה לא הוו קידושין כמ"ש אכתי קשה ההיא דפ' הערל דאכתי משכחת לה ממזר לאחר עשרה דרי במגרש את האשה על תנאי כך וכך והלכה ונשאת ואחר עשרה דרי מתה ולא קיימה התנאי דלמפרע נמצא שאינה מגורשת ובניה ממזרים שהרי אמרו בפרק המגרש והביאו הר"ן שם בפ' המדיר אי הכי כל תנאין דעלמא נמי לא קנסי' דילמא לא מקיימה התנאי ונמצא גט בטל ובניה ממזרין יע"ש ולעיקר הקושיא נר' לע"ד אי ניחא קמיה דאע"ג דמשכחת ממזרת לאחר דור עשירי בכה"ג מ"מ ר"א לא השיב אותם אלא לפי שאלתם דה"ן משכחת לה בדידיע דחיי אלא שלא רצה לברר להם תשובתו שכך היה דרכו כמ"ש התוס' שם בפ' הערל וה"ן אע"ג דמשכחת לה בדלא ידיע בכה"ג מ"מ

הם לא שאלוהו לר"א בכה"ג ור"א לא רצה לברר תשובתו כנלע"ד ועיין בחידושי הר"ן לנדרים דפ"ה ע"א שדבריו שם נראין כסותרין למ"ש בפ' המדיר יע"ש ודוק:

הלכה ג

שורש דין גוי ועבד הבא על בת ישראל **גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר**. כדאיתא בפ' החולץ דמ"ה ע"ב ואם ילדה בת מהגוי אם היא כשרה לכהונה אמרינן התם דכולהו אמוראי מודו דהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה יע"ש וכתב הרי"ף שם בדתי"ח דלדידיה מספ"ל לענין הלכה אי הולד פגום לכהונה מדחזינן דקאמר תלמודא סתמא והל' גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא קאמר דפגום לכהונה יע"ש ושמעתי מקשי' הוא ניהו מורינו הרב מוהר"י אלבעלי הי"ו דאמאי לא פשיטא ליה להרי"ף דהולד פגום לכהונה מאותה ששנינו בפ' אד"מ דל"ב ע"א הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לויים וישראלים המשיאין לכהונה ופי' רש"י המיוחסין וראויין להשיא בנותיהן לכהונה ובגמ' אמרי' עלה הכל לאתויי מאי לאתויי גר ודעת הרי"ף ז"ל דהיינו גר שאמו מישראל כמ"ש שם בהלכו' יע"ש ומדקתני סיפא שאינו כשר לדון דיני נפשות דבעינן שיהיו משיאין לכהונ' שמעינן שהוא פגום לכהונה ומהאי טעמא אינו כשר לדון דיני נפשות גר זה שאמו מישראל ואביו גוי דליכא למימר דמה שכתב הרי"ף ז"ל דגר זה אמו מישראל לאו למימר שאביו גוי הוא אלא שאביו גר הוא ומה"ט אינו דן דיני נפשות דגרע מגוי הבא על בת ישראל דכשאביו גר הרי הוא מיוחס אחר אביו וכיון דאביו הוא גר ובא מטיפה שאינה כשירה להכי הוא פגום לכהונה אבל כשאביו הוא גוי ואמו ישראלית שאינו מתייחס אחר אביו אלא אחר אמו מספ"ל להרי"ף דאפש' שיהיה כשר לכהונ' הא לית' דבאביו גר ואמו ישראלית פשיטא לן דכשר לכהונה כמו ששנינו בפ' עשרה יוחסין ר"א ב"י אומר גר שנשא בת ישראל בתו כשרה לכהונה וקי"ל הלכתא הכי וכיון שכן אי אפשר לפרושי כלל שמ"ש הרי"ף ז"ל דגר זה אמו ישראלית דהיינו לומר שאביו הוא גר דא"כ הרי הוא מהמשיאין לכהונה אלא ודאי דבאביו גוי קאמר וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דתפשוט ליה להרי"ף דגוי הבא על בת ישראל הולד פגום לכהונה אלו דבריו נר"ו:

ואנכי לא ידעתי למה זה תלה הרב תלונותיו על הרי"ף דאטו לדידן מי ניחא ההיא מתני' דהא הלכתא רווחת בידינו דגר שנשא בת ישראל בתו כשרה לכהונה וכמו ששנינו בפ' עשרה יוחסין דע"ז ע"א ר"א ב"י אומר גר שנשא בת ישראל בתו כשירה לכהונה וקי"ל כוותיה והכא קתני ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לויים וישראלים המשיאין לכהונה ופרש"י ז"ל המיוחסין וראויין להשיא בנותיהם לכהונה והשתא כיון

דגר שנשא בת ישראל בתו ראויה לכהונה אמאי ממעטינן גר מלדון דיני נפשות כיון שראויה בתו לכהונה כשנשא בת ישראל ושוב ראיתי דהא ל"ק דאיכא לפרושי מתני' מהמשיאין לכהונה היינו שאם היו כהנים ולויים וישראלים הללו נקבות שיהיו ראויות לכהונ' ולמעט שלא יהיו חללי' וממזרי' ומינה ממעטינן גר שאמו נכרית כיון שאם היה בת לא היתה ראויה לכהונה וזה נר' שהבינו התוס' ז"ל בפ' החול' דמ"ה ע"ב ד"ה כיון בפי' התוספתא דקתני אין מעמידין מלך אלא מהמשיאין לכהונה יע"ש מיהו לפי מה שפירש הרי"ף למתני' דמיירי בגר שאמו ישראלית קשיא ליה שפיר להרב נר"ו דאף אם נפרש דהמשיאין לכהונה דקאמר תנא דמתני' היינו כדאמרן אכתי תקשי ליה אמאי לא פשיט מינה דגוי ועבד הבא על בת ישר' הולד כשר לכהונה:

ולע"ד נראה הדבר מבואר דליכא למפשט ממתני' כלל להאי מלתא דמספקא ליה להרי"ף ז"ל דהאי טעמא דקתני תנא דמתני' דבעי' לדיני נפשות ראויין להשיא לכהונה לא קאי אגר אלא אכהנים ולויים וישראלים הוא דקאי שאם הן חללים או ממזרים פסולין לדון דיני נפשות אבל גר עיקר טעמא לאו משום פיסול כהונה הוא אלא משום דאתי מטיפה שאינה כשירה וכדקאמ' תלמוד' התם בצריכות' דתרי מתניתא חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר ומה"ט הוא דפסיל גר לדיני נפשות אפילו שיהיה ראוי להשיא לכהונה דלאו ונשאו איתך קרי' ביה וראיה לדבר שהרי סומא באחד מעיניו פסול לדיני נפשות אעפ"י שהוא מהמשיאין לכהונה משום דבעינן שיהיו מנוקי' מכל מום ועיין למרן כ"מ פ"ב מה' סנהדרין ה"ט ד"ה משא"כ יע"ש:

הלכה יז

שורש דין ארוסה שנתעברה **ארוסה שנתעברה כו' ואם הכחישה הארוס ואמר מעולם לא באתי עלי' הרי הולד ממזר שאפילו היה בחזקת בנו ואומר בני זה ממזר נאמן.** עכ"ל. וכ"כ הרב הנמק"י ז"ל בפ' אלמנה לכ"ג על שם הריטב"א יע"ש וראיתי להרב בני יעקב בתשו' סימן יו"ד דרט"ו ע"ב שהוקשה לו מ"ש עוד שם הרב הנמקי ז"ל וז"ל היכא שיש עדים שבא עליה או שהוא מודה כו' ודאי בתר דידיה שדינן עליה כי פליגי בארוסה שנתעברה וכגון דליכא עידי ביאה דארוס וגם אין הארוס מודה או שאינו בעיר או ששותק או שאינו זכור הוא דאמר רב הולד ממזר כו' ושמואל אמר הולד שתוקי שהוא בדוקי כו' עכ"ל והשתא האי אינו מודה היכי דמי אי דאינו מודה לדברי האשה שאמרה שממנו נתעברה אלא שהוא שותק כו' א"כ קשה דמאי קאמר תו או ששותק או שאינו זכור הא היא גופה אינו מודה דקאמר ואם אינו מודה ממש היינו אינו מודה ממש אלא שמכחישה במה שאמרה דממנו נתעברה קשה דא"כ היכי קאמר שמואל דהולד בדוקי

דבדקינן לאימיה כו' והא היכא דהבעל מכחיש אותה לא בדקינן לאימיה ולא מהימנא במה שאמרה שממנו נתעברה שהרי התורה האמינו לאב לומר זה בני ממזר וכמ"ש ע"ש הריטב"א ז"ל אלו דבריו יע"ש והצ"ע ולע"ד כונת דברי הרב הנמקי ז"ל מבוארת דתנא והדר מפרש דמעיקרא כתב שאין הארוס מודה ואח"כ בירר שיחותיו שזה שאין הארוס מוד' הוא באחד מג' פנים או שאינו בעיר או ששותק או שאינו זוכר למעוטי שאם אינו מודה ממש והוא מכחיש אותה אז הולד ודאי ממזר וכמ"ש ע"ש הריטב"א ז"ל:

עוד הביא הרב הנז' שם דברי ריא"ז ז"ל בשלטי הגבורים בפ"ק דכתובות שכתב כסברת רבינו והריטב"א ז"ל דכל שהארוס מכחישה הולד פסול ופליג על מז"ה דס"ל דאפילו הבעל מכחישה היא נאמנת ותמה עליו ממ"ש הוא עצמו בפרק עשרה יוחסין עלה דמתניתין דהאומר זה בני ממזר שכתב דמה שהאב נאמן לומר על בנו שהוא ממזר הוא בשאומר אשה שנשאתי היתה ערוה עלי ולא היכרתי בה עד עכשיו אבל אם הוא אומר שאשתו זינתה תחתיו ומאחר נתעברה ואינו בנו אינו נאמן עליו שעל בנו האמינתו תורה ולא על שאינו בנו והואיל והוא בחזקת כשרות אינו נאמן לפוסלו עכ"ל וזה הפך דבריו שכתב בפ"ק דכתובות דכל שהארוס מכחישה הולד פסול מספק יע"ש וכתב ע"ז הרב הנז' שם בע"ד וז"ל והנכון יותר לומר דלא אמרה ריא"ז אלא כשאומר בני זה ממזר שהוא בחזקת כשרות ואהא קאמר דדוקא כשאו' שהוא מחייבי כריתות הא לא"ה לא מהימן אבל בעובר דלית ליה חזקה דכשרות אפי' אמר שאינו ממנו נאמן ובהכי ניחא ליה סוגיא דפ' עשרה יוחסין עלה דההיא מתני' דהאומר זה בני ממזר דקאמר מאי אפי' שניהם מודים כו' לא מבעיא קאמר לא מבעיא איהו דלא קי"ל אלא אפי' איהי דקים לה לא מהימנא ופירש"י ז"ל איהו דלא קים ליה אם ממנו נתעברה או מאחר ואם כדברי ריא"ז דמתני' מיירי דוקא היכא שאמר הבעל שנולד לו מחייבי כריתות אבל היכא שאמר שאשתו זינתה תחתיו אינו נאמן שלא האמינתו תורה על שאינו בנו מאי קים ליה וקים לה דקאמר הא ודאי תרווייהו כי הדדי נינהו דכי היכי דלדידיה קים ליה דאשה זו מחייבי כריתות ה"נ איהי קים לה ומאי קאמר איהו דלא קים ליה אעובר קאי דאפילו אמר שאשתו זינתה תחתיו ואינו בנו נאמן דהשתא איהו לא קי"ל שנתעבר' מאחר דאפש' שממנו נתעבר' יעש"ב והרואה יראה שעפ"י החילוק זה שחילק בדברי ריא"ז יתיישבו דבריו שבפ"ק דכתובו' דהתם מיירי בארוס' שנתעברה שהארוס מעיד על העובר שהוא ממזר וכיון שלא היה בו חזקת כשרות כתב הרב ז"ל שהארוס מהימן לפוסלו ומשום דהתם מיירי בשהארוסה מכחישתו ואומר' שממנו נתעברה לזו כתב שפסול מספק אבל הכא דמיירי בששניהם מודים כתב שנאמנים לפוסלו בודאי וא"כ אין מקום למ"ש הרב

הנז' ע"ז דאכתי הדרא קושיא לדוכתיה ע"ד ריא"ז מהכא להתם והוצרך לחלק בין נשואה לארוסה יע"ש כי ע"פ החילוק הנז' דברי ריא"ז ישנן מן הישוב כאמור:

ואולם עיקר חילוק זה דעובר לבן לא חלו בו ידים חדא שדברי ריא"ז שם בפ' עשרה יוחסין מוכיחים דאף על העובר קאי שכתב אבל האשה שאמרה כו' ואפי' על העובר שבמעיה כו' אינה נאמנת ואף כשהאמינ' תורה לאב לא האמינתו אלא כשאומר שהוא בנו כו' יע"ש דמשמע מדבריו אלו דמה שאין האשה נאמנת לומר על העובר שבמעיה שהוא ממזר הוא משום שאף האב אינו נאמן לומר ג"כ שהוא ממזר ועוד דמה טעם יש לחלק ביניהם דאי משום שהעובר אין לו חזקה דכשרות הרי חזקת האם מהני לעובר דחזקת אמו היא שלא נבעלה לפסו' לה והיא גופה דהויא חזקה לעובר שהרי קי"ל כר' יוחנן דאמר בפ"ק דכתובות די"ג ע"ב דחזקת האם מהני לבתה יע"ש. ובקדושין פרק האומר דע"ד ע"א וכמ"ש התוס' ז"ל בעובדא דינאי דס"ו ע"א ד"ה מאי חזית יע"ש ותלמודא היא גופה קאמר דאפילו עובר דלית ליה חזקה דכשרות לא מהימן משום דמהני חזקה דאם לעובר נמי ומה"ט הוא דלא מהימן וכמ"ש הרב פני יהושע יע"ש אבל הישוב הנכון בדברי ריא"ז הוא מ"ש עוד הרב הנז' שם דשאני בין נשואה לארוסה ובנשואה דוקא הוא דקאמר דמה שהאמינתו תורה לומר שהוא ממזר אינו אלא בשאומר שנולד לה מחייבי כריתות אבל בשאומר שאשתו זינתה עם אחר לא מהימן שהרי רוב בעילות אחר הבעל אבל באנוסה שאין הבעל מצוי עמה נאמן לומר שאינו ממנו וכיון שהאשה מכחישתו הו"ל ברי וברי ופסול הולד מספק ואין חילוק בין עובר לבן וכמו שרצה לומר הרב ז"ל אלא הכל תלוי בחילוק זה שאם היא נשואה לו האומר בין על הבן בין על העובר שאינו ממנו לא מהימן שעל בנו האמינתו תורה ולא על שאינו בנו ואם היא ארוסה בין על הבן בין על העובר נאמן לומר שאינו ממנו ואם האם מכחישתו הוי ספק פסול לדע' ריא"ז ולדעת מר זקנו הולד כשר דעל בנו דוקא הוא שהאמינתו תורה ולומר שהוא מחייבי כריתות אבל לא לומר שאינו בנו כלל והאם היא נאמנת ונמצאו ג' דעות בדבר דלדעת ר' והריטב"א כשאומ' שאינו בנו בין בארוס' בין בנשואה הולד ממזר ודאי ולדעת מז"ה הולד כשר ודאי בשתיהן ולדעת ריא"ז בארוסה הולד ספק פסול אבל בנשואה כשר ודאי ויש לתמוה על הראנ"ח שכתב בתשו' לח"א סימן מ"ה על ענין ארוסה שנמצא כריסה בין שיניה וטוענת שמהארוס נתעבר' והארוס מכחישתה ואומר שאינה ממנו שדעת ריא"ז הוא שאינו נאמן והביא דבריו שכתב בפרק עשרה יוחסין יע"ש והוא תימא שהרי הוכרחנו דלא אמרה ריא"ז אלא דוקא גבי נשואה ולא גבי ארוסה וכמ"ש בפ"ק דכתובות דהולד ספק פסול ולא היה לו למהראנ"ח להביא אלא סברת מז"ה של ריא"ז

שכתב כן בפ"ק דכתובות אפילו בארוסה יע"ש וכבר הביא סברתו הלז הרב מהראנ"ח שם משם התוס' רי"ד והיא סברתו הנז':

והנה רש"י בפרק עשרה יוחסין במתני' דהאומר זה בני ממזר כתב וז"ל שנולד לו מחייבי כריתות עכ"ל משמע דס"ל כסברת תוס' רי"ד דלא מהימן האב כשאומר שאינו בנו שאשתו זינתה תחתיו אם לא בשאומר שזה בנו אלא שנולד מחייבי כריתות וזה הפך מ"ש בלשון הבא אחריו וז"ל ואפילו שניהם אומרים כו' שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר כו' יע"ש והרב בני יעקב ישב דבריו ע"פ חילוקו הנז' לעיל בין עובר שלא היה לו חזקה דכשרות לבן שהיה לו חזקה דכשרות וכבר כתבנו שאין לחלק ביניהם שאף בעובר יש לו חזק' דכשרות דחזקת אמו אהני לעובר וע"כ נרא' שרש"י ז"ל דקדק ברישא דמתני' לשון בני זה ממזר דמשמע דעל בנו ממש קאמר שהוא ממזר וע"כ הוכרח לפרש דמיירי שנולד לו מחייבי כריתות דאז הוי בנו ממש, אמנם בסיפא דלא קתני בנו פירש דפשטיה שטוען שאינו בנו אלא מאחר אבל לעניין דינא בשתיהן נאמן האב לרבי יאודה ודלא כתוס' רי"ד וריא"ז ומאי דקאמר תלמודא לא מבעיא איהו דלא קים ליה כו' לפי מה שפירש רש"י ז"ל ברישא דמיירי שטוען שנולד לו מחייבי כריתות צריך לפר' דה"ק דלא קים ליה שנתעברה ממנו והולד ממזר דאפש' שנתעבר' מאחר והולד כשר דכיון שהוא טוען שהאשה היא מחייבי כריתות ואפי' אם נתקדשה לו אין קדושין תופסין בה נמצא שהי' פנויה ומותר' לכל ושוב מצאתי להרב מהרשד"ם בסי' קל"ה שישב כן דברי רש"י ז"ל והרב בני יעקב כתב דאפשר שנתעבר' מעבד וגוי דעבד וגוי הבא על בת ישר' הולד כשר ולא ידעתי למה הוצרך לזה דאפי' אם נתעברה מישראל נמי הולד כשר וכדאמרן ועוד אפשר לפרש דקאי אסיפא בשטוען שאינו בנו אלא מאחר הוא שאשתו זינתה כמו שפירש רש"י ז"ל במתני' בחלוקה דאפי' שניהם מודים כו' וע"ז קאמר תלמודא דחלוק' זו אשמועינן תרתי דלא מבעיא כשהאב לחוד הוא דאומ' שהוא ממזר דאיהו לא קים ליה אלא אפי' איהי דקים לה ועוד אשמועינן דאפי' בעובר דלית ליה חזקה דכשרות נמי לא מהימן לרבנן ומש"ה נקט לה בעובר ולא בבן דאית ליה חזקה דכשרות והכל קאי אחלוק' דסיפא וכמו שכתב הרב בני יעקב אף שלשון רש"י מגומגם הוא לפירוש זה ודוק:

פרק יז

הלכה ה

שורש דין כל מקום שהוא לוקה היא לוקה **וכל מקום שהוא לוקה היא לוקה כו'**. הכי איתא ביבמות דפ"ד ע"ב דנפ"ל דאיסורא מדכתיב לא יקחו ועיין להרדב"ז בתשו' החדשו' ח"ב סי' תש"א דנרא' דאישתמיטתיה סוגייא הלזו יע"ש ועיין להתוס' בפ"ק דיבמות דף ה' ע"א ד"ה ואכתי יע"ש ועיין בפ"ק דתמורה ד"ג ע"ב עלה דאמרינן התם טעמא דרבי רחמנא לאשה כו' ובמה שהקש' שם בס' נצח ישראל בחידושיו יע"ש ועיין להרב מ"ל בפ"ט מה' גזילה ה"ז יע"ש:

הלכה ז

שורש דין כהן שנשא ספק חלוצה **כהן שנשא ספק חלוצה אין מוציאין אותה מתחתיו והיא כשירה כו'**. עיין בס' פנים מאירות ח"ג סי' ז' שדקדק מדברי רבינו הללו מדכפל לומר דהיא כשירה אחר אומרו ואין מוציאין אותה דאפי' לכתחי' מותרת להנשא כדין כל ס' דרבנן דאזלינן לקולא בעלמא, ועפ"ז דן את הדין בנדון שלו בבת ס' חלוצה דמותרת להנשא לכהן לכתחי' משום דהוי ס' חלל דרבנן ועפ"ז תמה על הרב חלקת מחוקק בא"ה סי"ז סק"א שכתב על מ"ש הש"ע לפיכך אם עבר ונשא ס' חלוצ' אין צריך להוציא וז"ל משמע אבל לכתחי' גזרו אפי' על ס' חלוצה וכ"כ רש"י בס"פ כיצד ד"ה לא גזרו רבנן לאפוקי מספק יע"ש וכתב דמדברי רש"י ז"ל אין ראיה כלל דרש"י קאי התם אמתני' דשנים שקידשו ב' אחיות כו' קדמו וכנסו אין מוציאין מידם וע"ז תני שילא אפילו היו כהנים מאי טעמא חלוצה דרבנן וס' חלוצא לא גזרו והתם לא שייך לומר דיהא מותר לינשא לכתחילה דילמא פגע באחות זקוקתו אבל כל היכא דאיכא ס' חלוצה ולא שייך ביה ס' זקוקה או ס' יבמה לשוק אפי' לכתחי' מותרת אלו דבריו יע"ש:

וק"ל על דבריו ממ"ש רבינו פ"ג מה' יבום וחליצה הל' י"ד הלכה היא ובעלה בלבד כו' אינה נאמנת לפטור את עצמה מן היבום ומן החליצה וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת בד"א כשהיתה פסול' לכהונה מתחילתה כו' או שאמר במערה היינו כשמת אבל אם אין הדבר כן אינה חולצת שמא יחלוץ כו' ויבא' הרוא' אותה שחלצה ונישאת לכהן וידמה שהחלוצה מותרת לכהן יע"ש ומבואר הדבר בפ' האשה כמ"ש, והשתא לדעת הרב פנים מאירות הא כל שנחלצה מספק הו"ל ספק חלוצה דרבנן ואפי' לכתחילה מותר דהכא ליכא טעמא דפגע ביבמ' או אחות זקוקתו ומ"מ אפשר לחלק ולומר דדוקא בחלוצה שנחלצה מכח ספק הוא דאסור' לכהן אע"ג דהו"ל ס' חלוצה דרבנן משום דכיון

דחכמים אצרכוה חליצה מס' מכח ס' איסור תורה דיבמה לשוק אע"ג דלגבי כהן הו"ל ס' דרבנן לא אמרינן ספק דרבנן לקולא כל שעיקרו נפל בס' דאו' וכמ"ש הש"ך בי"ד בכללי ספק ספק' ס"ק י"ט וכבר הארכתי בזה כיד ה' הטובה עלי בה' מקואות בכללי ספק דרבנן כלל ו' תראנו שם:

אמנם כל היכא דמספקא לן אעיקרא דמילתא אם היא חלוצה כנדון הרב פנים מאירות וא"נ כגון ב' אומרים נחלצה וב' אומרים לא נחלצה ה"נ דמותרת לכהן, ושוב ראיתי לה"ה ז"ל בפ"ז מהל' יבום וחליצה ה"ב שכתב וז"ל לא גזור רבנן לאפוקי מספק וכתב עליו הרמב"ן ז"ל וכן עיקר ואע"ג דס"ד אפי' לכתחי' לקולא כיון דאיכא מעש' רב שחלץ לה בב"ד בפרהסייא מילת' טובא ואין מתירין אותה לא היא ולא צרה והכי מוכח בפרק נושאין על האנוסה כהנים חולצין ושאינן כהנים מיבמין משום דספק חלוצ' אסירא להו כו' יע"ש, שהאריך בזה הנה מדברי הרמב"ן ז"ל הללו מפורש יוצא כעין החילוק שכתבנו ולפי דבריו מבואר דבספק חלוצה כגון בשני כיתי עדים המכחישים זה את זה דינא יתיב דמותרת אפילו לכתחילה ומהתימא על הרב פנים מאירות והרב ח"מ ז"ל איך אישתמיט מינייהו דברי ה"ה ז"ל הללו:

ושוב מצאתי שדין זה במחלוקת הוא שנוי בין רבי' והראב"ד ז"ל בס"פ זה ה"ך שכתב רבינו שם יצא עליה קול שהיא חלוצה אין חוששין לה כו' השיג עליו הראב"ד ז"ל וסובר דחוששין לה וכתב ה"ה ז"ל שם שדעת רבינו שהחלוצ' אפי' בקול שהוחזק' בב"ד אין חוששין והטעם מפני שהחלוצ' מדבריהם וכבר נתבאר דבס' חלוצה לא גזרו וה"ה ודאי לקול יע"ש, הנה מבואר שלדע' רבינו כל שלא נחלצה מספק כההיא דפ' כיצד אלא שאנו מספקים בה אם חלוצה היא או לא מותרת לכתחילה לינשא לכהן ולדעת הראב"ד ז"ל אפי' בכה"ג אסור לכתחי' וההיא דפ' כיצד לא התירו אלא בדיעבד, ומ"מ לדעת הראב"ד יש להבין מפני מה אסור כיון דקי"ל דספק דרבנן מותר אפי' לכתחי' וי"ל דס"ל דמעלה עשו בייחוסי כהונ' כדרך שאסרו אלמנת עיסה אע"ג דאיכא ס"ס, ועי"ל דס"ל להראב"ד דכיון דיצא עליה קול והוחזקה בב"ד שנחלצה ואפשר שהיום או מחר יתברר הדבר שהקול הוא אמת לא אמרינן בכה"ג ספקא דרבנן לקולא דומיא לספק ספ' שיש מהכת הראשונים הסוברים דכל שאפשר שעל ידי זמן יבא הדבר לידי בירור לא שרינן מכח ס"ס עיין בס' אליהו רבה ובמ"ש בכללי ס' דרבנן כלל ג' ועיין בהר"ב מ"ל ז"ל פ"ד מה' אישות מ"ש גבי קלא דסבלונות יע"ש:

הלכה ח

שורש איסור חל על איסור **כלל גדול הוא בכל איסורין שבתורה שאין איסור חל על איסור אלא א"כ היו ב' האיסורין באים כאחד או שהיה האיסור האחד מוסיף דברים אחרים על אותו האיסור או אם היה כולל דברים אחרים עם איסור זה. לפיכך כו'**. יע"ש. וכעין זה כתב ג"כ בספי"ד מה' מ"א יע"ש:

והנה מכל התנאים שהוזכרו שמותם בש"ס בענין זה דאחע"א לא אשכחן מאן דס"ל דאיסור חל על איסור היכא שאינו לא כולל ולא מוסיף ולא אתו בבת אחת וגם אין האיסור האחרון חמור טפי מן הראשון דרבנן דפליגי עם ר"ש באוכל נבילה ביוה"ך ומייתי ליה הש"ס בפ' עשרה יוחסין דע"ז ע"ב ובפרק שבועות ב' בתרא דכ"ד ע"א ובפ"ק דנזיר דף ד' ע"א ובפרק כל שעה דל"ה סע"ב וס"ל דאיסור יוה"ך חל אאיסור נבילה ומחייב תרתי היינו משום דאיסור יוה"ך איסור כולל הוא ואף באיסור כולל כי האי קאמר הש"ס בפ' עשרה יוחסין דע"כ לא קאמרי רבנן אחע"א אלא באיסור חמור על קל דיוה"ך חמור הוא דמיחייב כרת משא"כ באיסור נבילה דליכא אלא לאו גרידא אבל איסור קל על חמור אפילו באיסור כולל לא חייל יע"ש גם ר"מ ור' יאודה דאפליגו באוכל גיד הנשה של נבילה ומייתי לה הש"ס בפרק גיד הנשה דק"א ע"א וס"ל לר"מ אחע"א ומחייב תרתי היינו משום דנבלה לגבי איסור גיד חשיב איסור כולל דאיסור נבלה חייל נמי אבשר כדאיתא התם ובהדיא אמרינן בפ' אמרו לו די"ד ע"א וביבמות דל"ד ע"א דלר"מ אין אחע"א לבד באיסור כולל ואיסור מוסיף יע"ש גם רבי יאודה דפליג במתני' דר"פ גיד הנשה דק"א וס"ל דאיסור גיד נוהג אף בבהמה טמאה קאמר הש"ס דלעולם לר"י אין אחע"א ושאני גיד דחמיר דמבני יעקב נאסר להם יע"ש:

ויש לי לעמוד קצת בסוגיא זו דפריך הש"ס מעיק' ומי אית ליה לר"י אחע"א והתניא יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא בגדים בבית הבליעה ת"ל נבילה וטרפה לא יאכל לטמאה בה מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאין איסורו משו' בל תאכל נבילה אלא משו' בל תאכל טמאה כו' ולכאורה קשה אמאי לא משני דברייתא הכי קאמר מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה לחוד יצא זה שאיסורו אף משום בל תאכל טמאה ולעולם לית ליה לר"י אחע"א ושוב ראיתי דבפסחים דל"ה סוף ע"ב עלה דקתני בברייתא יכול יצא אדם י"ח בטבל ת"ל לא תאכל עליו חמץ כו' מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ יצא זה שאין איסורו משו' בל תאכל חמץ אלא בל תאכל טבל ומותבי' עלה ואיסור' דחמץ היכן אזלא ומשני רב ששת הא מני ר"ש היא דאמ' אין אחע"א רבינ' אמ' אפי' תימא רבנן מי שאיסורו משו' בל תאכל חמץ לחוד יצא זה שאין איסורו משו' בל

תאכל חמץ לחוד אלא אף משו' בל תאכל טבל ודחי הש"ס לשינוייא דרבינא מידי בלבד כתי' אלא מחוורת' כדר' ששת ע"כ יע"ש:

ובכן אני תמיה על הר"ש שכתב בפ"ק דטהרו' משנ' ג' עלה דמתני' דנבלת עוף טמא אין בו כזית בבית הבליע' וז"ל דתניא בפ' גיד הנשה יכול תהא נבלת עוף טמא וכו' כלו' דלא אתי איסור נבלה וחייל אאיסו' טומא' ומאן דאית ליה אחע"א ידרוש הכי מי שאיסורו משום ב"ת נבלה לחוד יצא זה שאיסורו משו' ב"ת נבל' וטמא עכ"ל וק"ט דאי מאן דס"ל אחע"א דריש קרא הכי היכי מוכחינן מהך ברייתא דר"י ס"ל אין אחע"א הא שפיר איכא לפרושי נמי מלתיה דר"י דבריית' הכי וכדמשני רבינא בפסחים בההיא ברייתי' דמתנייא כה"ג דהכא אלא ודאי דתלמודא לא קאמר הכי משום הך דחויא דדחינן התם לדרבינא מכדי בלבד כתיב וצ"ע וראיתי להרב חזון נחום שם שכתב ע"ד הר"ש וז"ל ולע"ד אין צורך לזה דמאן דאית ליה אחע"א ידרוש קרא זה למעוטי נבלת בהמה כו' ונבלת עוף טמא ממעט מנבלה וטריפה יצא זה שאין לו טריפ' כדאיתא בת"כ עכ"ל. ותמוהים דבריו לע"ד דר"י גופי' דממעט עוף טמא משום טעמא דיצא זה שאין איסורו משום ב"ת נביל' כו' ממעט נבילת בהמה מדכתיב לטמאה בה יצא בהמה שמטמא' במגע ובמשא וכמ"ש הרב ק"א ז"ל שם בת"כ יע"ש וא"כ אכתי למ"ד אחע"א אייתר קרא דנבלה דדריש ר"י למעוטי עוף טמא, גם מ"ש דנבלת עוף טמא ממעט מדכתיב טרפה יצא עוף טמא שאין לו טרפה לא ידעתי למאן דאי' ליה אחע"א היכי מצינן למעוטי עוף טמא מפני שאין במינו טרפ' הא לדידיה כיון דאחע"א אף בעוף טמא נוהג בו דין טרפה וחייב משום טומאה ומשום טרפ' כדמוכ' בפ' המזבח מקדש די"ו ומאן דדריש בתורת כהנים יצא עוף טמא שאין לו טרפ' אתי כמאן דאמר אין אחע"א וזה מבואר וצ"ע:

וראיתי להתוס' ז"ל בזבחים דס"ט ע"ב ד"ה ר"י כו' שכתבו וז"ל תימה לר"י אפילו נבלה גמורה לא תטמא דלא חייל אאיסור קדשים כדדריש גבי נבלת עוף טמא כו' וי"ל דדוקא עוף טמא שאין במינו משום ב"ת נבלה קממעט כו' עכ"ל, וראיתי להרב צאן קדשים ז"ל שכתב שדבריה' קשים להולמן דהא עיקר קושיית התוס' ז"ל הוא לר"י דס"ל דאין אחע"א אפי' נבל' גמורה לא תטמא א"כ מאי מתרצי בזה משום שאין במינו וכו' ע"כ הטעם שאין במינו משום ב"ת נבלה דלא אתי איסור נבלה וחל אאיסור טמאה משום דאין אחע"א כמ"ש שם רש"י ולפ"ז הדרא קושיית התוס' ז"ל לדוכתא וצ"ע עכ"ל ולע"ד לא קשייא דנהי דאיסור נבילה לא חייל אאיסור מוקדשי' לענין איסור אכיל' לחייבו משום נבל' ומשו' מוקדשים למ"ד אין אחע"א אבל לענין טומאת מגע ומשא דליתיה באיסור מוקדשים ואיתיה בנבלה למה לא תחול אפי' למ"ד אין אחע"א ודכוותא אמרינן

בפרק כל הבשר דקי"ג ע"ב גבי מבשל חלב בחלב דאפי' למ"ד דאיסור בשר בחלב לא חייל אאיסור חלב משום טעמא דאין אחע"א ולא מיחייב באכילתו אלא משום חלב לחוד אפ"ה מחייב בבישולו משום מבשל בשר בחלב משום דחלב לחודיה אע"ג דאסיר באכילה לא אסיר בבישול וכשבישלו בחלב חל עליו איסור בשר בחלב לענין בישול דלא הוה אסיר עד השתא וא"כ ה"נ דכוותא היא דחייל שפיר איסור נבלה אאיסור מוקדשים לענין טומאת מגע ומשא וברור, ועיין להרדב"ז בתשו' החדשות ח"א סי' ל"ה דמבוארים דבריו ז"ל כאשר כתבנו דטומאת מגע ומשא חייל שפיר אאיסור חלב ואין בזה משום אחע"א יע"ש ומה שיש לעמוד עוד עמ"ש שם בס' הנז' ליישב קו' התוס' ז"ל נעמוד לקמן:

גם רע"ק דמייתי הש"ס בפ' ג"ה דקי"ו ע"א גבי מאי דקאמר במתני' חיה ועוף אינן מן התורה כו' וקאמר תלמודא קסבר ר"ע אחע"א חלב ומתה לא צריכי קרא כו' יע"ש כתבו התוס' שם דק"א ע"ב ד"ה ר"ע דלשמואל הוא דפריך הש"ס דאי ס"ל כר"ע בחיה ועוף ובהמ' טמאה היכי דריש ומשני דקסבר שמואל אחע"א בלאו קרא יע"ש דמבואר יוצא מדבריהם ז"ל דר"ע ס"ל דאין אחע"א אפי' באיסור בת אחת וקסבר ר"ע אחע"א דקאמר תלמודא לפי דבריהם לאו דוקא אלא ה"ק קסבר מאן דדריש כר"ע דהיינו שמואל אחע"א ועכ"ל דשמואל ס"ל כההיא ברייתא דמייתי הש"ס בפרק המזבח מקדש די"ו ע"ב גבי צרוף נבלת בהמה טהורה עם בשר טמאה דקאמר תלמודא דסביר' ליה להך ברייתא אחע"א אעפ"י ששני האיסורין שוים וה"נ איכא ברייתא אחרת דמייתי לה הש"ס בפרק כל הבשר דקי"ד ע"א דקתני הפיגו' והנותר והטמא שבישלן עם חלב חייב כו' וקאמר תלמודא האי תנא סבר אחע"א יע"ש ואף עפ"י דאיסור בשר בחלב קיל טפי מאיסור פיגו' ונותר וטמא דקדים ושמואל נמי איכא למימר דכהנהו תנאי ס"ל:

ואיכא למידק דכיון דשמואל ס"ל אחע"א ואפילו בקל על חמור כבשר בחלב על איסו' חלב וכ"ש באיסורין שוין א"כ כי פריך הש"ס בשבועות דכ"ג ע"ב עלה דמתני' דשבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטרפות חייב הא גופא קשיא כו' מ"ש רישא דפטור ומ"ש סיפא דחייב ומשני הא לא קשיא רישא בסתם וסיפא במפרש והדר פריך מפרש גופיה תיקשי אמאי מושבע מהר סיני הוא ואין שבועה חלה על שבועה ומשנינן רב ושמואל ור"י דאמרי בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים יע"ש. והשתא כיון דשמואל ס"ל בעלמא אחע"א ואפי' בקל על חמור אמאי דחיק לאוקומי מתני' בכולל כו' לימא דמתני' דס"ל דשבועה חלה על שבועה כמ"ד איסו' חע"א וכדס"ל לשמואל ואפשר ליישב דכדי שלא תחלוק סתמא דשבועות אסתמא דכריתות גבי יש אוכל אכילה אחת כו' דסברא דאחע"א באיסור כולל משני הכי שמואל וכעין זה כתבו התוס' בר"פ גיד הנשה ד"ה

איסור גיד הנשה יע"ש:

וראיתי להר"ן בחידושיו לחולין דקי"ג ע"ב עלה דפריך תלמודא התם וסבר שמואל אחע"א שכתב וז"ל איכא למידק מאי קו' דהא אחע"א דבשר בחלב איסור מוסיף הוא שהרי בתחילה לא נאסר אלא באכילה ועכשיו ניתוסף בה איסור הנאה ובמסכת כריתות אמרינן דאיסור הנאה איסור מוסיף הוא וא"כ בכהן שאכל תרומה טמאה כל שנטמאת התרומה ואח"ך נטמא הכהן ליכא איסור מוסיף דליכא למימר אפילו בנטמא הכהן ואח"כ נטמאת התרומה אמרי' דאינו במיתה אע"ג דניתוסף איסור באותה תרומה לכל כהן דאלו בכה"ג פטור לאו משום אין אחע"א הוא ובודאי שכל שנטמא הגוף תחילה חייב ולא פטרינן אלא בנטמאת התרומ' ואח"כ נטמא הגוף והיינו דאמרינן פרט לזו שמחוללת ועומדת קודם לכן לפיכך נראה דשמעתין פליגא אדרבנן דאמרי במסכ' שבועות דאפי' למאן דלית ליה כולל מוסיף אית ליה עכ"ל והשתא ניחא דשמואל נמי לית ליה אחע"א הכא גבי בשר בחלב אלא משום דאיסור מוסיף הוא אבל כל דליכא טעם איסור מוסיף או כולל לית ליה אחע"א ומש"ה הוצרך לשנויי מתני' דשבועות בכולל דברי' המותרים עם דברים האסורין:

איברא דאכתי קשה לפום סוגייא זו דחולין דקי"ג דלא משמע ליה לתלמודא לחלק בין איסור מוסיף לשאינו מוסיף ופריך משמואל אדשמואל א"כ כי משני אבע"א בעלמא אית ליה לשמואל אין אחע"א ושאני בשר בחלב דרבי רחמנא גדי שמעינן דאפי' באיסור מוסיף כבש' בחלב לית ליה לשמואל אחע"א אם לא משו' דגלי קרא בבש' בחלב וא"כ קשה דמדמשני שמואל מתני' דשבועו' בכולל דברי' המותרין עם דברים האסורין משמע דאית ליה לשמואל אחע"א באיסו' כולל וכ"ש באיסו' מוסיף דעדיף טפי ואפשר דכיון דהך שינוייא לא קאי לפום קושטא כדבעי הש"ס למימר לקמן דקי"ו קסבר ר"ע אחע"א ולפי מ"ש התוס' לא דוקא ר"ע אלא לדשמואל הוא דקאמר הכי דס"ל אחע"א וכמש"ל לא חש הש"ס למדחי האי שינוייא מההיא דמשני שמואל מתני' דשבועות בכולל דברים המותרים כו' דנראה דשמואל ס"ל אחע"א אפי' באיסו' כולל וכל שכן באיסו' מוסיף א"נ יש ליישב דאע"ג דמשני שמואל התם מתני' בכולל דברים המותרי' עם דברי' האסורי' איהו בדידי' פליג וס"ל דאין אחע"א אפי' בכולל ומוסי' ומשום דאשכח סתמא אחריתי בכריתות פ' אמרו לו די"ד גבי יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות כו' ואידך מתני' נמי דיש בא ביאה א' וחייב שש חטאות כו' דסתם רבי כמאן דאית ליה אחע"א באיסור כולל ובאיסור מוסיף כדאתמר עלה התם בגמרא וה"נ סתם לן רבי ביבמות פרק ד' אחין דל"ג ע"ב גבי שנים שקדשו שתי נשים והחליפו וכו' להכי משני דהך מתניתין

דשבועות נמי סתם לן נמי כמ"ד אחע"א בכולל מיהו שמואל פליג אכולהו סתמי וס"ל דאין אחע"א אפי' באיסור מוסיף וכעין זה כתבו התוס' לעיל דק"ג ע"א ד"ה מר סבר כו' לדעת ר' יוחנן יע"ש אלא שלא ידעתי אמאי לא הוקשה להם כן הכא אף לשמואל:

שוב ראיתי דלהתוס' ז"ל לא קשה ולא מידי דאינהו לשיטתם אזלי שכתבו בדק"א ע"א ד"ה איסור כולל כו' דאיסור הנאה לא חשיב איסור מוסי' אלא איסור חמור בעלמא וסיימו וכן צריך לפרש בפרק כל הבשר גבי הא דפריך וסבר שמואל אחע"א עכ"ל וכונתם מבוארת דהוקשה להם באותה סוגיא דפרק כל הבשר קושיית הר"ן שכתבנו דמאי פריך משמואל אדשמואל הא בשר בחלב איסור מוסי' משא"כ בתרומה שנטמאת דע"כ כשנטמאת התרומה תחילה מיירי ואח"כ נטמא הכהן כמ"ש הר"ן וכ"כ התוס' שם בדק"א ע"א ד"ה בנטמא הגוף ובסנהדרין פ' הנשרפין דפ"ג ע"ב ד"ה פרט לזו שמחוללת יע"ש וכיון שכן ליכא איסור מוסי' אלא איסור כולל ולזה הוצרכו לומר דאיסור הנאה לא חשיב איסור מוסי' אלא איסור חמור בעלמא והשתא פריך שפיר משמואל אדשמואל דגבי תרומה שנטמא' תחילה ואח"כ נטמא הגוף איכא נמי איסור חמור כי נטמא הגוף דמיחייב מיתה וכמ"ש רש"י שם ואפי' הכי קאמר שמואל דאין אחע"א ולפום מאי דמשני אבע"א בעלמא לית ליה לשמואל אחע"א ושאני בשר בחלב דגלי ביה קרא תו ל"ק מההיא דפרק שבועות ב' בתרא דמשמע דאית ליה לשמואל אחע"א באיסור כולל דאיכא למימר דדוקא באיסור חמור לית ליה לשמואל אחע"א אמנם באיסור כולל אית ליה:

איברא שלפי דברי הר"ן דמשמע ליה דאיסור בשר בחלב איסור מוסיף הוא ולפום מאי דמשני תלמודא דשמואל בעלמא אחע"א לית ליה ושאני הכא דרבי רחמנא גדי שמעינן דאפי' באיסור מוסי' אית ליה לשמואל דאין אחע"א וה"נ רבי אמי ור' אסי דמייתי הש"ס בתר הכי דס"ל דהמבשל חלב בחלב ואכלו דלא לקי אאכילה ב' משום דאין אחע"א ס"ל נמי דאפי' באיסור מוסיף אין אחע"א ק"ט דהא קי"ל הלכה כסתם משנה וכבר סתם לן תנא כמה סתמי כמאן דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף דהא בפ"ג דכריתות די"ג תנן סתמא יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם א' וכו' והיינו כמאן דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסי' כדאתמר עלה התם בגמ' וה"נ סתם לן תנא התם באידך מתניתין דיש בא ביאה אחת וחייב עליה שש חטאות וכאידך נמי דתני התם הבא על בת בתו כו' והבא על חמותו כו' והכי סתם לן ביבמות פ"ד אחין דל"ג ע"ב גבי שנים שקדשו שתי נשים והחליפו וכו' יע"ש ודוחק לומר דשמואל ורבי אמי ור' אסי פליגי אהך כללא דרבי יוחנן ולית להו הלכה כסת' משנה ודחו כל הנך סתמי ומשמע להו דהלכה כר"ש דאפי' באיסור מוסי' לית ליה אחע"א כמ"ש התוס' בכריתות דכ"ג ע"א

ד"ה ומי ובקדושין דע"ז ע"ב ד"ה פרט דס"ס אכתי תיקשי דהא קי"ל הלכה כרבי יוסי דנמוקו עמו ואיהו ס"ל דאחע"א באיסור מוסיף כדאיתא ביבמות דל"ג ע"א ואפי' בקל על חמור כמ"ש התוס' דל"ג ע"ב יע"ש:

כי ע"כ נלע"ד דלשיטת הר"ן עכ"ל דשמואל ור' אמי ורבי אסי ס"ל דאחע"א באיסור בשר בחלב דאיסור מוסי' וכי קאמר הש"ס דשמואל בעלמא לית ליה אחע"א דחוי בעלמא הוא דקמדחי אבל קושטא דמלתא דכיון דהוי איסור מוסי' ודאי דאית ליה לשמואל אחע"א וכדקאמר ואבע"א וכו' ורבי אמי ורבי אסי נמי הכי אית להו אלא דפלוגתייהו הוא לדעת ר"ש דאית ליה אין אחע"א גבי בב"ח אי ס"ל נמי הכי דלא חל או לא ומר אמר דגבי בב"ח מודה ר"ש דלקי משום דיליף אכילה מבישול ומר אמר דלא יליף ולפום מאי דקאמר מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי מ"ד לא לקי על האכילה לדעת רבי שמעון קאמר דלא תימא הכא לדידי' לקי משום דילי' נבלה מבישול קמ"ל אמנם אנן בדידן לפום מאי דקי"ל כר' יוסי דבאיסו' מוסיף אחע"א פשיטא לן דלקי במבשל חלב ומתה בחלב משום איסור מוסיף ושוב ראיתי להר"ן לקמן דקי"ו עלה דאמרינן קסבר ר"ע אחע"א שכתב וז"ל כבר כתבתי למעל' דאחע"א דבשר בחלב איסור מוסיף הוא הילכך כיון דקי"ל בעלמא אחע"א באיסור מוסיף נקטינן כר"ע ואף ע"ג דשמואל שהוא אמורא משמע דלא דריש כר"ע אלא כת"ק כדאמרינן לעיל גדי לרבות את החלב כו' הך מימרא תרוצי מתרצינן לעיל ולפרוקא בתרא דאמרי' הא דידיה הא דרבי' אפשר דלדידיה אחע"א אית ליה וחלב ומתה לא צריכי קרא כו' יע"ש הרי שכתב הרב בפשיטות דלדידן דקי"ל דאחע"א באיסור מוסיף חלב ומתה מחייב בב"ח מסברא משום דאיסור מוסיף הוא וא"כ עכ"ל דההיא דר' אמי ור' אסי לדעת ר"ש דאית ליה אין אחע"א אפי' באיסור מוסיף הוא דפליגי ואינהו בדידהו ס"ל דאחע"א ולקי על האכילה ב' משום איסור מוסיף כדאמרן:

וע"פ האמור ממילא נדחה היא ראיית הרב מש"ל בפ"ה מה' יסודי התורה ה"ח ד"ה והנה אף שלכאורה כו' שהביא ראיה לדעת רבינו דס"ל דאינו חייב מלקות בנהנה מבשר בחלב וכתב הוא ז"ל שיש להכריח סברתו מההיא דפ' כל הבשר דקי"ג דאמרינן המבשל חלב בחלב ר' אמי ור' אסי חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה והמתבאר שם בסוגיא דלכ"ע אין איסור בשר בחלב חל על איסור חלב ויש לתמוה דהא איסור מוסיף הוא דהשתא נאסר בהנאה וא"כ אמאי לא חייל איסור בב"ח על איסור חלב ולסברת ר' ניחא דע"כ לא חשיב הנאה איסור מוסיף אלא היכא דלוקה על ההנאה כו' אבל בבשר בחלב דליכא מלקות בהנאה לא שייך ביה איסור מוסיף אך לסברת החולקים על רבינו וס"ל דבכל איסורי הנאה לוקים על ההנאה וכ"ש בבשר בחלב לא ידעתי טעם נכון למה לא

יתחייב האוכל שבישל בחלב שתים משום איסור מוסי' וצ"ע את"ד יע"ש ואין ספק שאילו הרב היה רואה דברי הר"ן שכתבנו לא הוה מתמה בזה שהרי מבואר כתב דלדידן דקי"ל דאחע"א באיסור מוסיף המבשל חלב בחלב לוקה ב' משום איסור מוסי' ור' אמי ור' אסי ודאי דלמאן דלית ליה אחע"א באיסור מוסי' קמיירו וכדאמרן וא"נ אפשר דאינהו נמי הכי ס"ל ואנן לא קי"ל כוותייהו ועיין בספר דברי אמת בקונט' דכ"ד ע"א וע"ב ולבר מן דין לפי מ"ש התוס' דמשמע להו דאיסור בשר בחלב לא חשיב איסור מוסי' אלא איסור חמור בעלמא אין מקום לתמיהת הרב ז"ל לשיטת הסוברים דלוקים על ההנאה מהך מימרא דרבי אמי ור' אסי דאיכא למימר דכל דליכא איסור כולל משום איסור חמור לא אמרינן אחע"א וכדאמרינן בפרק גה"נ דק"א ע"א ואפי' באיסור כולל לא חייל קל על חמור כמ"ש וכ"כ התוס' ביבמות דל"ג ע"ב ד"ה אמר ר"י כו' יע"ש ולכן בההיא דכריתות די"ג גבי אכל חלב מן המוקד' קאמר הש"ס דמשו"ה חל איסור מוקדשים על חלב מגו דאיתוסף ביה איסור הנאה כו' כלומר דאיכא תרתי באיסור הקדש שהוא כולל שחל ההקדש אף על הבשר וגם איסור' איסור חמור דאסיר בהנאה משא"כ באיסור בשר בחלב על חלב דליכא אלא איסור חמור דהשתא נאסר בהנאה אבל ליכא איסו' כולל כההיא דהקדש דנאסר שאר הבשר כשהקדי' דאע"ג דהשתא שבישלו בחלב נאסר אף בחלב הא לא אירייי' דמה שנאסר בחלב אינו אלא משום טעם החלב שנתן בחלב דהו"ל כאוכל החלב עצמו וכיון שחל עליו מעיקרא איסור חלב כי נתבשל בחלב ונתן טעם בחלב אסור החלב משום איסורא דחלב למאי דקי"ל טעם כעיקר דאורייתא ואם לא נתן טעם בחלב משרא שרי החלב וליכא אף משום איסור בשר בחלב כנודע והשתא כיון דליכא איסור כולל אע"ג דאיכא איסור חמור ס"ל לר' אמי ור' אסי דאין אחע"א ודוק ועיין להרדב"ז בחדשות ח"ב בתשו' השייכות ללשונות הרמב"ם סי' רמ"ה שלפי דבריו יתיישב קו' הרב ז"ל יע"ש ועיין עוד שם במה שהוקשה לו בדברי הרמב"ם שבפירוש המשנה לכריתות ועיין להרמ"ע מפאנו סי' קכ"ג דקכ"ז ע"ב ועיין בס' לחם יאודה בפ"ח מה' מ"א יע"ש:

ודע דמ"ש לעיל בשם הר"ן והתו' דההיא מימרא דשמואל דקאמ' מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה לא מיירי אלא כשנטמאת התרומה תחלה אבל אם נטמא הכהן תחלה וחל עליו חיוב מיתה תו לא פקע מיניה ושאין זה תלוי בענין אחע"א יע"ש מדברי הרמב"ם רפ"ז מה' תרומות לא משמע הכי שהרי סתם וכתב וז"ל כהן טמא אסור לאכול תרומה בין טהורה בין טמאה שנאמר איש איש מזרע אהרן כו' וטמא שאכל תרומה טמאה אף ע"פ שהוא בלאו לוקה שהרי אינה קדש עכ"ל ומדלא עלה לחלק בין נטמאת התרומה תחי' לנטמא הכהן תחילה משמע דבכל ענין לא חל עליו חיוב

מיתה ואינו לוקה וא"כ יש לתמוה מה יענ' ר' לאותה סוגי' דחולין דקי"ג דפריך הש"ס דשמואל אדשמואל מההיא דמבשל חלב עם חלב להההיא דתרומה כשנטמאת ולפי דעתו דההיא דתרומה שנטמאת מיירי אפי' בנטמא הכהן תחילה מאי קושייא הא ע"כ לומר דהתם גזרת הכתוב הוא דאי משו' טעמא דאין אחע"א הוא בנטמא הכהן תחילה דחל עליו חיוב מיתה מעיקרא מאי איכא למימר הא אפי' למ"ד אין אחע"א כל כה"ג דחל עליו חיוב מיתה תו לא פקע כדמוכחא סוגייא דפרק ג"ה דק"א וכמו שהכריחו התוס' והר"ן ז"ל וה"נ מוכח ביבמות פ' ד' אחין דל"ב גבי הא דתניא התם כיצד אמר ר"י חמותו ונעשית אשת איש נידון בזיקה הראשונה וכמבואר שם בדברי רש"י ד"ה אמר ר' אבהו מודה ר"י באיסור מוסי' כו' ובד"ה ואית דגרסי הכא כו' יע"ש ואולי יאמר רבינו דודאי המקשן דפריך משמואל אדשמואל ומשמע ליה דההיא דתרומה שנטמא משום טעמא דאין אחע"א הוא דפטר ליה ממיתה עכ"ל דמשמע ליה דבנטמאת התרומה תחילה מיירי אבל אם נטמא הכהן תחילה ודאי דמחייב מיהו לפום מאי דתריץ ואבע"א בעלמא אית ליה לשמואל אחע"א ושאני תרומה דגלי קרא השתא איכא למימר דאפילו בנטמא הכהן תחילה מיירי וגזרת הכתוב היא דכל שנטמאת התרומה אפי' נטמא הוא תחילה דלא לחייב מיתה ודוחק:

תו ק"ל בדברי הרמב"ם הללו שנראין דבריו סותרין זל"ז דמעיקרא כתב דכהן טמא אסור לאכול תרומה ואפילו טמאה שנאמר איש איש מזרע אהרן בקדשים לא יאכל משמע דבכלל בקדשים לא יאכל נכלל אף תרומה טמאה שנקרא קדש ואם כן איך כתב אח"ך דטמ' שאכל תרומה טמאה אינו לוקה שהרי אינה קדש תו ק"ל טובא במה שתלה רבינו חיוב המלקות בחיוב המיתה דתרומה אינו לוקה עליה מפני שאינו חייב מיתה עליה ולפי דעתו דעובר עליה בלאו דבקדשים לא יאכל למה לא ילקה עליה כעובר על שאר לאוין דעלמא דמחייב מלקו' אע"ג דליכא חיוב מיתה בידי שמים וכעת צל"ע והיותר תימה אצלי מ"ש שם מרן כ"מ ז"ל וז"ל ומ"ש וטמא שאכל תרומה טמאה אעפ"י שהוא בלאו אינו לוקה בס"פ הנשרפין מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנ' ומתו בו כו' פרט לזו שמחוללת ועומדת ומשמע מיתה הוא דליכא הא איסורא איכא עכ"ל דמשמע מדבריו ז"ל דליכא אלא איסורא בעלמא ואלו רבינו כתב שעובר בלאו ואם כונת מרן ז"ל לומר דליכא אלא איסור לאו בעלמא אבל מלקא לא לקי מהיכא משמע ליה למרן כן דשפיר איכא למימר דמיתה ליכא אבל לאו איכא ולקי עליה ככל שאר לאוין דעלמא דליכא בהו מיתה ולקי עלייהו וצ"ע וכ"ת אם איתא דמיתה הוא דליכ' אבל מלקות איכא היכי בעי הש"ס למימ' דשמואל דדריש הך דרשא לית ליה אחע"א

והא כיון דלא ממעטי' מקרא אלא מיתה דוקא אכתי שפי' חל אע"א לענין מלקו' ומאי פריך משמו' אדשמו' אלא ודאי משמ' דאף מלקו' נמי ממעטי' מיני' ולהכי פריך שפי' משמואל אדשמו' אכתי לא ידעתי מנ"ל לרבי' לו' דעוב' בלאו אלא דלא לקי עליו דאימא דאף איסור לאו נמי לא חייל עליה כלל דאי הוה חייל עליה איסור לאו מילקא נמי הוה לקי שוב ראיתי להלח"מ בפי"ט מה' סנהדרין ה"ב שכתב וז"ל וגם מ"ש רבינו בה' תרומות שכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו לוקה אין זה במשמע דברי הגמ' דשם לא אמרו אלא אינו במיתה משום שנאמר גבי מיתה חלול אבל מלקות מיהא איכא עכ"ל ולא ידעתי אמאי לא הוקשה לו בדברי רבינו דמאחר דכתב דעובר בלאו למה לא ילקה עליו ועיין להרפ"ח בי"ד סי' ס"ב סק"ב:

עוד ראיתי להלח"מ שהוקשה לו במ"ש שם רבינו ובפ"ו מה' תרומות דזר שאכל תרומה בין טמאה בין טהורה דחייב מיתה בידי שמים ובפ' הנשרפין דפ"ג ע"ב מפיק ליה מדסמך קרא דוכל זר לא יאכל קדש לקרא דומתו בו כי יחללוהו והשתא לדעת רבינו ק' כיון דבכהן עצמו דעיקר קרא כתיב ביה ס"ל דהיכא שאכל תרומה טמאה אינו לוקה מאין יצא לו בזר שאכל תרומה טמאה כיון דלא ילפינן אלא מכהן דיו לבוא מ"ה להיות כנדון וכתב ואפשר לומר בדוחק דסברת רבינו דכי אמרי' פרט לזו שמחוללת ועומדת הוא דוקא לגבי כהן דכיון שהוא מותר בתרומה אע"ג דהוא טמא כיון דהיא טמאה אוקי טומאה בהדי טומאה ואינה קדש דהוא מותר בה כשהיא טהורה אבל בזר שלעו' אסור בתרומה אפי' היא טהורה א"כ כשהיא טמאה והוא טמא היא קדש לגביה אבל אין זה מספיק דמ"מ לא היה לו לרבינו להוציא דין לענוש מיתה כיון דאין לו ראיה ברורה עכ"ל ולע"ד הדבר ברור דרבי' הוציא דבר זה מלשון הברייתא דפ' הנשרפין דקתני ואלו שבמיתה כהן טמא שאכל תרומה טהורה וזר שאכל את התרומה ואם איתא דזר שאכל תרומה טמאה אינו חייב מיתה כי היכי דקתני כהן טמא שאכל תרומה טהורה הו"ל למתני נמי זר שאכל תרומה טהורה כי היכי דתני גבי כהן ומדתני תרומה סתמא גבי זר וגבי כהן תני טהורה משמע דגבי זר מחייב אף בתרומה טמאה ומה שעלה לחלק הרב בין כהן לזר גם הרדב"ז בביאורו לה' תרומות פ"ו חילק כן יע"ש ומיהו למ"ש לעיל בשם התוס' והר"ן דגבי תרומה שנטמאה לא מפטר ממיתה אלא כשנטמאת התרומה תחי' ואח"ך נטמא הכהן אבל אם נטמא הכהן תחילה כיון דחל עליו חיוב מיתה תו לא פקע אין צורך למה שנדחקו הרלח"מ והרדב"ז דגבי זר מעיקרא חל עליה חיוב מיתה כשהיתה התרומ' טהורה וכי נטמאת התרומה אח"ך תו לא מפטר ממיתה ומשו"ה לא חלקו בברייתא גבי זר בין תרומ' טמאה לטהורה ודוק וא"ת גבי כהן נמי אמאי לא תני

בברייתא תרומה סתם כיון דכשנטמא הכהן תחילה אפילו נטמאת התרומה חייב מיתה לפי מ"ש התוס' והר"ן הא לא קשייא דברייתא מלתא פסיקתא נקט ואי הוה תני תרומה טמאה הוה צריך למתני דוקא כשנטמא הכהן ואפ' נמי לפ' דתרומה טהורה דקתני היינו שהיתה טהו' כשנטמא הכהן אע"ג דהשתא בשע' אכילתה היא טמאה מסתמא הכי הוא דכיון שהוא טמא הרי בשעת אכילתו כיון שנגע בתרומ' טמאה טימאהו כמו שהשיבו לו חכמים לר"י הגלילי גבי טמא שאכל את הקדש וע' בדברי התוס' בחולין דק"א ד"ה בנטמאה ובפ' הנשרפין דפ"ג יע"ש:

ואת זה ראיתי להרב לשון ערומים בלשונו' הרמב"ם דף יו"ד ע"א הביא דברי הרמב"ם ומרן הללו וכתב על זה וז"ל ומיהו הא ק"ל בדברי מרן ז"ל דאמאי הוצרך ללמוד הדין דכהן טמא שאכל תרומה טמא' מההיא דפ' הנשרפין דמשמע מיתה הוא דליכא הא איסור' איכא והרי תלמוד ערוך הוא בידינו פרק הערל דע"ג דקאמר ואוכלן בטומאת עצמן לוקה משא"כ בתרומה מלקא הוא דלא לקי הא איסורא איכא מנ"ל אמר קרא בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר ולאו הבא מכלל עשה עשה וכ"כ רש"י בפ' כל הבשר דקי"ג ולא על מרן ז"ל תלונותי כי אם על ר' הרמב"ם שכתב אעפ"י שהוא בלאו אינו לוקה שהרי אינה קדש ול"ל הך טעמא ת"ל דלאו הבא מכלל עשה עשה כדקאמר תלמודא ועיין כו' עכ"ל ולע"ד אחרי המחילה הראויה לא מצאתי מקום לדבריו דההיא דפרק הערל בטהור שאכל תרומה טמאה קמיירי דליכא אלא איסור עשה ורבינו ז"ל בטמא שאכל תרומה קמיירי דאלו אכל תרומה טהורה חייב מיתה בידי שמים כדאיתא בפ' הנשרפין וכשאכל תרומה טמאה לדע' רבינו חיוב מיתה ליכא ומה"ט אינו לוקה אבל איסור לאו איכא וכמ"ש רבינו אעפ"י שהוא עובר בלאו ולזה הוצרך רבינו ליתן טעם למה לא יתחייב מיתה כיון שאכל תרומה בטומאת הגוף אעפ"י שהיא טמאה וכתב מפני שאינה קדש והיינו מיעוטא דומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת כדדריש שמואל ומה"ט אינו לוקה ומרן ז"ל ג"כ לא הביא ההיא דפ' הערל מה"ט דהתם בטהור שאכל תרומה טמאה מיירי דליכא אלא איסור עשה ורבינו מיירי בטמא שאכל תרומה טמאה וכתב דאיכא איסור לאו ולזה הוצרך להביא ההיא דפרק הנשרפין דמשמע מינה דמיתה הוא דליכא אבל איסור לאו מיהא איכא וזה ברור ומבואר בכונת רבינו הרמב"ם ודבריו ז"ל צל"ע ואולם אי קשיא בדברי רבינו ומרן לא קשיא אלא מאי דאקשינן אנן יד עניי מהיכא משמע להו מהגמ' דלא לקי וכמו שהוקשה לו להרב לח"מ בה' סנהדר' כדכתיבנא לעיל:

וראיתי להרב פר"ח בביאורו לה' תרומות שכתב ע"ד רבינו שכתב דטמא שאכל תרומה

טמאה שהוא בלאו וז"ל ותימא על רש"י שכתב בפ' האשה רבה ד"צ ע"א ובפ' הנזיקין דנ"ד ע"א כהן טמא שאכל תרומה טמאה במיתה ונ"ל דטעמו משום דבפ' השוחט והמעלה הויא פלוגתא דר' יוסי ורבנן בטמא שאכל קדש טמא ומשמע ליה להרב ז"ל דכי היכי דרבנן מחייבי בקדש טמא ה"ה דמחייבי בתרומה טמאה והך מימרא דס"פ הנשרפין אתיא כר"י הגלילי ורבנן לית להו הך דרשא וכ"נ מלשון דיבמות יע"ש ואין כן דעת התוס' אלא דרבנן לא ילפי קדש מתרומה ור"י הגלילי דורש וזה דעת רבינו דהכא גבי תרומה פסק לפטור ובפ' י"ח מה' פסולי המוקדשין הל' יו"ד גבי קדש טמא פסק לחיובא אלמא דמפליג ביניהו עכ"ל והנה מה שהוק' לו ז"ל בדברי רש"י גם הרב בני יעקב ז"ל בהגהותיו על הרמב"ם ז"ל הוקשה לו ג"כ קושיא זו בדברי רש"י ז"ל והניחה בצ"ע ועיין בס' דברי אמת בקונטריסיו דמ"ה ע"ג ובס' אור יקרות בחי' לגיטין דנ"ד יע"ש ובס' לשון ערומים בלשונות הרמב"ם ז"ל עמד בזה ויישב דברי רש"י ז"ל ע"פ מאי דמשני הש"ס לקמן דקי"ג ע"ב למאי דפריך בהך מימרא דשמואל אאידך מימרא דקאמר שמואל לרבות את החלב ואת המתה ומשני הא דידיה הא דרביה דלפום הך שינוייא למאן דאית ליה אחע"א באיסור כולל אפי' נטמאת התרומה כל שנטמא הכהן חייב מיתה ולא דרשינן פרט לזו שמחוללת ועומדת והשתא רש"י ז"ל תפס עיקר הך שינוייא ומש"ה בההיא דיבמות ופ' הנזקין דקאי אליבא דר"מ דלית ליה בעלמא אחע"א באיסור כולל דייק שפיר לפרש דלדידיה אפי' בתרומה טמאה איכא חיוב מיתה את"ד יע"ש ואין ספק כי זו היתה כונת הרפ"ח אלא שדבריו סתומי' קצת וכונתו מבוארת לזה דודאי לפום ההוא שינוייא דמשני הש"ס הא דידיה הא דרביה א"כ רבנן דפליגי אר' יוסי בטמא שאכל קדש טמא וס"ל דאחע"א באיסור כולל כדמפרש רבה התם בפרק השוחט והמעלה דף ק"ז ובפרק כל הבשר דק"א עכ"ל דגבי תרומה נמי הכי ס"ל ורש"י תפס עיקר הך שינוייא אבל התוס' ז"ל תפסו עיקר אידך שינוייא דמשני תלמודא התם ואבע"א בעלמא אית ליה לשמואל אחע"א ושאני תרומה דגלי קרא כמו שנר' מדבריהם שם בחולין דק"א ע"א ד"ה בנטמא הגוף ובפ' הנשרפין דפ"ג ע"ב ד"ה פרט לזו שכתבו וז"ל ומאן דאית ליה אחע"א יאמר דשאני תרומה דגלי קרא וכן משמע בפרק כל הבשר עכ"ל ומדלא כתבו דמאן דאית ליה אחע"א פליג אההיא דתרומה וכשינוייא דמשני הש"ס הא דידיה הא דרביה מבואר שדעתם לתפוס עיקר כאידך שינוייא וזהו שכתב הרפ"ח ז"ל ואין כן דעת התוס' וברור:

והרב חזון נחום בפי"א ממס' פרה משנה ג' יישב ג"כ דברי רש"י ע"פ דרך זה והכריח עוד דהך שינוייא בתרא דמשני הש"ס הא דידיה הא דרבי' עיקר דהא סתם מתני' דהתם ס"ל דאפי' בתרומה טמאה חייב מיתה ובודאי דלא פליג שמואל אסתם מתני' אלא דהך

שינוייא דהא דידיה הא דרביה עיקר ורביה דשמואל תנא הוא ופליג אמתני' כמ"ש שם הרב תיו"ט וכ"נ מדברי הר"ש שם את"ד יע"ש ולפי דבריו כי משני תלמודא מעיקרא בעלמא אית ליה לשמואל אחע"א ושאני תרומה דגלי קרא לא משני הכי אלא לומר דלא ק' משמואל אדשמואל אבל קושטא ודאי לא קאי הכי כדמוכח' ההיא סתם משנה דמס' פרה ולפי שיטת התוס' והרמב"ם דתפסו עיקר כשינוייא דמשני הש"ס שאני תרומה דגלי קרא יש לנו לדעת מה יענו שפתי דעת לסתמא דמס' פרה ועיין להרב ארעא דרבנן במ"ב סי' רל"ג מה שתירץ עוד לדברי רש"י דמיירי בתרומה טמאה דרבנן יע"ש:

וראיתי למרן כ"מ בספ"ד מה' פרה אדומה שהוק' לו כן ותירץ בשם הר"י קורקוס ז"ל וז"ל ונר' שדעת רבינו דכי קתני האוכל חייב מיתה היינו כמו שחייב באוכל תרומה והוא טמא והיינו כשהיא טהורה דהכא לא נחית תנא אלא לאשמועינן שהוא נטמ' בנגיעה זו דהוייא נגיעה במי חטאת שלא לצורך ונטמא טומא' שחייב מיתה באכילת הדבילה בשביל אותה טומאה ובודאי דהוי דיניה כדין טמא בעלמא דאטהורה חייב מיתה ואטמאה פטור ובין טמאה חייב דקתני ה"ק לא מבעייא דאטהורה כשהיא טמאה שנטמאו המים אלא אפי' טהורה נטמאו דלגבי מי חטאת הוייא טמא ואותו שאכלה אם יש בה כביצה חייב מיתה ככל טמא דעלמא והיינו כשהי' טהורה וא"ת והרי נטמאו המים והמים יחזרו ויטמאו אותה אפי' היתה טהורה הא ל"ק ההוא מעלה בעלמא ואין טומאת מעלה פוטרתו מחיוב מיתה מן התורה כ"ש שאפי' שנטמאו לחטאת לא מפני זה יחזרו ויטמאו את הדבילה עכ"ל, מבואר יוצא מדבריו שהדבילה של תרומה טהורה שנפלה לתוך מי חטאת המים נטמאו אבל התרומה טהורה היא כמו שהיתה מעיקרא ובהכי ניחא ליה דחייב מיתה דקתני מתני' היינו דוקא כשאכל הדבילה הטהורה שנפלה לתוך מי חטאת לא נטמאת התרומה אלא המים ואין המים חוזרים ומטמאים את הדבילה מפני שאין טומאה זו מדאוריית' כי אם טומאת מעלה מדרבנן בעלמא:

ואני בעוניי את חטאי אני מזכיר כי לא זכיתי להבין אמרי קדוש דכיון שהמי חטאת הם אב מאבות הטומאה כמ"ש רבינו שם ברפט"ו והנוגע בהם שלא לצורך הזאה נטמא א"כ כי נפלה דבילה של תרומה בתוך מי חטאת ונגע במים איך הפה יכולה לדבר שתהיה הדבילה טהורה דכי היכי דאב הטומאה מטמא אדם וכלים בנגעים אין ספק דמטמא אוכלים ומשקים שהם עלולים יותר לקבל טומאה מולד הטומאה מה שא"כ אדם וכלים דאינן מקבלים טומאה מולד הטומאה כדאיתא בריש פ"ק דבב"ק וכמ"ש רבינו בהקדמתו לסדר טהרות ד"ג ע"א ד"ה וכמו כן יע"ש ותו דרבינו הר"ם במז"ל קיהיב טעמא למה האוכלה חייב מיתה וכתב מפני שאכל תרומה טמא' וכונתו מבוארת שכיון

למ"ש בפירוש המשנה בפרק י"א דמסכת פרה מ"ג וז"ל ואפי' היתה התרומה הטהורה ומי שיאכלנה אחר זה חייב מיתה לפי שהוא יטמא בעת אכילה כאשר נגעה במי נידה כפי מה שנתבאר בראשון מכלים ומי שאכל כזית מתרומה והוא טמא חייב מיתה כמו שביארנו בט' מסנהדרין עכ"ל ואם כדברי הרב ז"ל שהתרומה טהורה שנפלה לתוך מי חטא' לא נטמאו אלא המים אבל התרומה עצמה טהורה היא כדמעיקרא היאך האוכלה יהיה טמא ולולי דברים אלו שכתב וא"ת והרי נטמאו המים והמים יחזרו ויטמאו כו' הא ל"ק ההוא מעלה בעלמא כו' היינו יכולים לידחק בכוונת דבריו הראשוני' ז"ל שהוא רצה לפרש לדעת רבינו ז"ל דמ"ש והאוכלה חייב מיתה שאין חיוב המיתה בשביל אכילת הדבילה בעצמה אלא ה"ק והאוכ' לדבילה של תרומה טהורה שנגעה במים נטמא בעת האכיל' טומאה שחייב מיתה בטומאה זו והכוונה דבעת אכילת דבילה זו אפשר שלא נגע זה האוכל במי חטאת שעל הדבילה בידו או בלשונו ונטמא גופו מפני נגיעתו במי חטאת ואם אוכל אח"ך תרומה טהורה חייב מיתה באותה אכילה, אמנם דבריו אלו מוכיחים דס"ל דחיוב המיתה הוא בשביל אכילת הדבילה של תרומה טהורה בעצמה וע"ז הוקשה לו שהרי אחר שנטמאו המים חזרה הדבי' ונטמאת ואין כאן חיוב מיתה והוצרך לתרץ דאין טומאה זו אלא מדרבנן דכיון שהדבילה היא טהורה לא נטמאו המים אלא משום מעלה סוף דבר דברי מרן שכתב בשם הר"י קורקוס נפלאו ממני:

ולולי דברי רבינו הרמב"ם ז"ל שבפירוש המשנה ובחבורו שנראה מדבריו שהוא מפרש מה ששנינו והאוכלה חייב מיתה דהיינו טעמא מפני שאכל תרומה בטומאת הגוף אף עפ"י שהתרומה טמאה היינו יכולים לומר דמתני' אתא לאשמועינן דזר שאכל תרומה אעפ"י שהיא טמאה חייב מיתה כמ"ש רבינו בפ"ו מהלכות תרומו' וקמ"ל דגבי זר לא דרשינן פרט לזו שמחולל' ועומדת כמ"ש לעיל בשם הרדב"ז והלח"מ והיינו דקתני והאוכלה חייב מיתה כלומר ולא מפני שהיא טמא' נפטר זה האוכלה מחיוב המיתה שנתחייב באכילת תרומה אמנם לפי דברי רבינו לא יתכן פירוש זה, ומ"מ אנן בדידן מצי' לפרש כן לדעת התוס' שכתבנו לעיל דקיימי בשיטת הרמב"ם דתפסו עיקר ההיא שינוייא דמשני הש"ס בחולין דף קי"ג דאפי' למ"ד אחע"א שאני תרומה דגלי קרא דא"כ קשיא דהך מתני' אמאן תרמייה אמנם עפ"י האמור הנה נכון ולבר מן דין לדידהו ז"ל אפשר לפרש דהכי קתני והאוכלה בטומאת הגוף חייב מיתה אעפ"י שהתרומה טמאה חייב מיתה ומיירי בשנטמא גופו מעיקרא קודם שנטמא' הדבילה דכל כה"ג לדעת התוס' לכ"ע חייב מיתה והיא היא אתא לאשמועינן מתני' דלא תימה כיון שנטמאת התרומ' פקע מיניה חיוב מיתה קמ"ל ועדיין כל זה אינו נח לי וצ"ע לשיטת התוס' ורבינו

הך מתני':

ודרך אגב ראיתי להרב מ"ל ברפ"ז מה' תרומות עלה ונסתפק באוכל תרומה טמאה בטומאה דרבנן אי אמעיטא מקרא דומתו בו כו' פרט לזו שמחוללת ועומדת והביא דברי מהר"י קורקוס ז"ל הללו שכתב שאין טומאת מעלה פוטרתו מחיוב המיתה מן התורה וכתב ולא ידעתי אם הרב ז"ל ס"ל דשאני טומאת מעילה משאר טומאות דרבנן או דילמא ס"ל דשום טומאה דרבנן אינו פוטרתו מחיוב כרת מן התורה והדבר צ"ת עכ"ל, וכעת הגיע לידי ביאור מהר"י קורקוס מכ"י על ספר טהרה ומצאתי לו בפט"ו מה' פרה אדומה ה"ב וה"ג שגילה דעתו בהדיא דל"ש טומאת מעילה או שאר טומאות דרבנן לא מפקע חיובא דאורייתא יע"ש ואין להביא ראיה ממ"ש רבינו בפי"ח מה' פסולי המוקדשים הט"ו היה טמא בטומאו' של דבריהם אינו לוקה אם אכל קדש וכ"ש שאינו חייב כרת יע"ש דודאי לחייבו מיתה משום טומאה דרבנן דמדאוריי' פטור לא קמספ"ל להרב ז"ל ועיקר ספיקו של הרב ז"ל הוא היכא דבאים אנו לפוטרו מחיוב מיתה או כרת ע"י טומאה דרבנן ודוק:

הדרן למאי דאתינן עלה דאף ר"ע נמי לית ליה אחע"א באיסורין שוין וכ"ש בקל על חמור כמ"ש התוס' בפ' גיד הנשה דק"א ע"ב ד"ה ר"ע כו' ואף ר"י הגלילי אמרינן התם דאית ליה אחע"א באסור כולל ובחמור על קל אבל קל על חמור וא"נ שוין לית ליה וס"ל דאיסור טומאת בשר חמיר מאיסור הגוף משום דלית ליה טהרה במקוה ורבנן דפליגי עליה דר"י הגלילי התם וס"ל דטמא שאכל בין קדש טמא בין קדש טהור ס"ל דאיסור טומאת הגו' חל עליו איסור טומאת בשר בכולל ואפשר דס"ל דטומאת הגו' שהוא בכרת אע"ג דאית ליה טהרה במקוה חמיר טפי מאיסור טומאת בשר ומשום הכי ס"ל דאחע"א בכולל:

וראיתי בסוגייא זו לרש"י ז"ל דברים תמוהים לע"ד שכתב שם בדק"א ע"ב ד"ה ור"י הגלילי לית ליה כולל ולא חייל איסור טומאת גוף על איסור טומאת בשר כו' הילכך תנא דלעיל ר"י הגלילי היא כו' וההיא דלעיל איכא לאוקומא אליביה כו' ואע"ג דלר"ש נמי שמעינן בעלמא דלית ליה כולל כו' אפי"ה אליביה לא מצינו לאוקומיה דהא אף באיסור חמור כו' עכ"ל ולא ידעתי היאך סליק אדעתיה לאוקומיה הך ברייתא דקתני ומודים חכמים לר"מ באוכל גיד הנשה של עולה ושל שור הנסקל שחייב שתים כר"ש דהא לר"ש ס"ל אין בגידין בנותן טעם כדאמרינן בפסחים בפ' כ"ש דכ"ב ע"א ולמאן דאית ליה אין בגידין בנ"ט לא מחייב משו' איסור מוקדשים באוכל גיד כלל וכדמוכחא סוגיי' דר"פ גיד הנשה דקאמר אלא קסבר אין בגידין בנ"ט ובמוקדשין איסו' גיד איכ'

איסור מוקדשי' ליכא יע"ש וה"נ אמרי' בסוגיין דק"א עלה דקתני האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה ר"ש פוטר אי אין בגידין בנ"ט לחייב משום גיד ואמר רבא לעולם קסבר אין בגידין בנ"ט ושאני התם כו' דשמעינן מינה דלר"ש ס"ל אין בגידין בנ"ט ולא מחייב בגיד אלא משום איסור גיד לבד אבל משום שאר איסורין לא מחייב וכיון שכן הכא דקתני דמודים חכמים לר"מ באוכל גיד הנשה של עולה שחייב שתים משום איסור גיד ומשום איסור מוקדשין היאך אפשר לאוקומי לה כר"ש וכעין זה ראיתי למרן הכ"מ פ"ח מה' מ"א ה"ו שהקשה בדברי הרמב"ם ז"ל בשם הרשב"א זלה"ה דאיהו ז"ל פסיק ותני דאין בגידין בנ"ט ואיך פסק דהאוכל גיד הנשה של עולה דחייב שתים והניחה בתימה יע"ש ולא ידעתי למה לא הוקשה לו ג"כ מאוכל גיד הנשה של נבלה וטרפה שפסק ג"כ דחייב שתים ולמ"ד אין בגידין בנ"ט לא מחייב משום איסור נבלה וטריפה כלל כי היכי דלא מחייב באיסור מוקדשי' וכמבואר מדברי התוס' בחולין בפ' גיד הנשה ד"ה איסור גיד יע"ש:

תו ק"ל בדברי רש"י ז"ל דהיאך אפשר למימר דחכמים דר"מ דאית להו איסור כולל באיסור חמו

הלכה יג

שורש דין נערה בתולה לכהן גדול **מצוה על כ"ג שיש' נערה בתול' ומשתבגו' תאסר עליו שנאמר והוא אשה בבתוליה יקח**. הנה בפ"ב דחגיגה די"ד ע"ב אמרינן שאלו את בן זומא בתולה שעיברה מהו לכ"ג מי חיישי' לדשמואל דאמר יכול אני לבעול כמה בעילות בלא דם או דילמא דשמואל לא שכיחא א"ל דשמואל לא שכיחא וחיישי' שמא באמבטי עיברה ע"כ וכתבו התוס' בד"ה בתולה וז"ל פרש"י שהיא אומרת בתולה אני ואי שכיחא דשמואל מהימנא וק' להר"י דבפ"ק דכתובות די"ג תנן היתה מעוברת וא"ל מה טיבו של עובר זה מאיש פ' וכהן הוא כו' רבי יאושע אמר לא מפיה אנו חיים כו' והכא משמע דקבעיא אליבא דכ"ע ושמא כאן שאף היא בכלל האיסור כדכתיב כי אם בתולה מעמיו יקח קרי ביה יקיח נאמנת עכ"ל והנה מבוארין דבריהם דמשמע להו דכי חיישינן לדשמואל ראוייה לכ"ג וטעמא משום דכיון דליכא הסרת בתולים אע"פ שבאו עליה ונתעברה מהם לא נאסרה לכ"ג משום בעולה כיון דבתולותי' קיימים ובתולה מקרייא ועיין להרב מ"ל בפי"ז מה' א"ב הי"ג ד"ה ומ"מ יע"ש:

ויש לתמוה טובא על דבריהם במה שתירצו לעיקר קושייתם מההיא דכתובות דאמר ר' יאושע לא מפיה אנו חיים וכו' דהכא משום שאף היא בכלל האיסור נאמנת דא"כ התם נמי למה אינה נאמנת לר"י להשיאה לכהונה מהאי טעמא שאף היא בכלל האיסור שהרי

ביבמות פ' יש מותרות דפ"ד ע"ב דרשינן לא יקחו לא יקחו תרי זימני לומר דכל שהוא מוזהר היא נמי מוזהרת ופרש"י שכשם שהכהן מוזהר על זונה וחללה כך היא מוזהרת שלא תשאנו יע"ש, וכ"כ רבינו בפי"ז מה' א"ב הל' ה' יע"ש, עיין להתוספות דיבמות דפ"ה ע"א ד"ה אכתי ועוד יש לתמוה דאפי' לר"ג דאמר נאמנת היינו דוקא כשהאשה טוענת ברי לכשר נבעלתי ובדאיכא רוב כשרים אצלה אבל כשהיא אינה טוענת ברי לכשר נבעלתי או בדליכא רוב כשרים אצלה אף ר"ג מודה שהיא פסולה וכמתבאר בההיא דכתובות ובדברי רבינו פי"ח מה' איסורי ביאה הט"ו והי"ו יע"ש ובדברי ה"ה, והכא נמי בבתולה שנבעלה והיא אומרת שבתולה היא ואינה אומרת מפ' נבעלתי שאם היא אומרת מפ' נבעלתי היכי מסקינן דחיישינן שמא באמבטי עיברה הלא היא אומרת מפלוני נבעלתי אלא ודאי שהיא אינה אומרת מפ' כשר נבעלתי וכיון שכן היכי אמרינן דאי חיישינן לדשמואל כשירה לכ"ג אכתי ניחוש שמא נבעלה לנתין ולממזר ופסול לכ"ג וליכא למימר דכיון דבתולה היא אפי' נבעלה לפסול לה לא נפסלה לכהונה משום דלא חשיבא ביאה זו ביאת איסור דהא ודאי ליתא דכיון דאפי' בהעראה מתסרא כמ"ש רבינו פי"ז מה' א"ב ה"ה מכ"ש בביאה גמורה כזו ונהי דלענין בתולה ולא בעולה משמע להו להתוס' ז"ל דביאה כזו לא הויא ביאה להחשיבה כבעולה מיהו לענין לאו דלא יקח ודאי חשיבא ביאה ואולי התוס' אזלי ומודו דאסורא לכ"ג משום לאו דזונה דלא יקח מיהו כי מבעייא לן הוא אי לענין איסור עשה דבתולה ולא בעולה קעבר נמי הכ"ג ולפ"ז עיקר קושייתם מההיא דרבי יאושע אינו אלא דכי היכי דהתם לא מהמנינן לה והרי היא בחזקת זונה ה"נ הול"ל שהיא אינה נאמנת לומר שהיא בתולה עדיין וקעבר הכ"ג על עשה דבתולה ולא בעולה ולולי דברי התוס' פשטא דסוגייא משמע דכי חיישי' לדשמואל אדרבא הבתול' אסורה כיון דנבעלת ואיכא למיחש שנבעלה לפסו' לה ואפי' לכ"ג נמי אסורה כיון שהיא אינה טוענת ברי ופירוש זה נראה שהבינו רש"י והר"ן שכתבו בשבת פ' שואל עלה דמתניתין דמחשכין על התחום וז"ל ואשכחן חיישינן לקולא כדאמרי' במס' חגיגה גבי בתולה שעיברה שמא באמבטי עיברה כלומר תולין לקולא עכ"ל ומדלא הביא מדאמרינן מעיקרא חיישינן לדשמואל ש"מ דלא ס"ל כפירו' התוס' אלא דמ"ש דחיישי' לדשמואל הוא לחומרא ודוק וליישב דברי התוס' צ"ל דכי מבעיא לן הוא היכא דליכא למיחש לשנבעלה לפסו' לה וכגון שהיא עומדת במקום דאיכא תרי רובי הכשרים אצלה דבכה"ג כשירה לכ"ע ואפי' כשהיא אינה טוענת בריא וכשיטת הרמב"ן והרשב"א שכתב ה"ה בפ' י"ח מה' א"ב ואפילו לדעת רבינו ליכא איסורא דאורייתא ואף ר' יאושע מודה בדבר כדאיתא התם בדט"ו ולא פליג אלא בחד רובא אלא דאכתי

איכא משום בעולה וכל שהיא בכלל האיסור נאמנת כמ"ש התוס' והא דלא מהימנא לר"י התם בכתובות י"ל דהתם שאני דהוי מילתא דלא עבידא לגלויי מה שאין כן הכא דהוי מלתא דעבידא לגלויי אם היא בתולה ולא בעולה נאמנת ודוק, הנה הרב מ"ל בפ' ט"ו מהל' אישות ה"ד שקיל וטרי אם יכולה האשה להתעבר באמבטי כדאמר בן זומא בפ"ב דחגיגה די"ג ודעתו לומר דאי אפשר להתעבר ועיין להרב הלכות קטנות ח"א דל"ב ע"ג סי' ק"ו שכתב ע"ש הר"ש בס' הכריתות גבי אותה שאמרו בירושלמי ומה אשתי שאני מותר בה כו' ואמרו פרנס לי כ"ג דהקשה הר"ש דגבי כ"ג משכחת לה שעיברה באמבטי יע"ש ועיין בתשב"ץ ח"ג סי' רס"ג מ"ש בזה יע"ש:

הלכה טו

שורש איסור בעולה לכהן גדול **כ"ג שנשא בעולה אינו לוקה אבל מוצי' בגט כו'**. הנה הרב מ"ל נסתפק במקצת נשים שאין להם לא קידושין ולא נשואין דבר תורה כי אם מדרבנן מהו שישא אותן כ"ג כיון דקטנה זו אינה קונה דבר תורה כי אם משגדלה נמצא דבאותה שעה שקנה אותה הרי היא בעולת עצמו והתורה הקפידה על כ"ג דבשעת נשואין לא יהיה בעולה אפילו דבעת קידושין היה בתולה והעלה הרב דקטנה אסורה לכ"ג משתגדל וכתב ע"ז וא"ת דא"כ תיקשי מההיא דאמרינן בפ' עשרה יוחסין דע"ח ובפ' הבע"י ד"ס תני רשב"י אומר גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד כשירה לכהונה וכל הטף בנשים החיו לכם והרי פנחס עמהם והלא פנחס משוח מלחמה היה ומשוח מלחמה מצווה על הבתולה ככ"ג ולפי מ"ש קטנות אלו לא היו ראויות לפנחס ודחה הרב לזה ועוד דשפיר אמר קרא החיו לכם שיקיימנה עד שתהיה גדולה ואז יקדשינה לעצמו כדת משה ומוכרחי' אנו לומר זה דהא קי"ל הלכתא דכ"ג אסור בקטנה אפי' נתקדשה ע"י אביה ועוד דנשואין אלו שתקנו חכמים פשיטא שלא היו נוהגין בזמן מרע"ה ובר מן דין עכ"ל דקרא דהחיו לכם היינו לאחר שיגדילו דהא קי"ל דגר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד הוא תקנת חכמים וכמ"ש התוס' בפ"א דכתובות די"א ומיהו אין זה הכרח דהא מצינו גר קטן דבר תורה וכגון מעוברת שנתגיירה וכדאיתא בפ' הערל דפ"ח עכ"ל:

והנה דחיית הרב ז"ל הלזו שכתב דמצינו גר קטן דבר תורה וכגון מעוברת שנתגיירה ומשמע דכוונתו לומר דקרא דהחיו לכם מצינן לאוקומי בגר קטן כזה ושמעתי למורינו הרב המופלא מוהרח"א נר"ו שעמד מתמיה על דבריו ז"ל דאיך הפה יכולה לדבר דבר כזה דקרא מיירי בהכי שהרי כל הנשים הגדולות ציוה עליהן הכתוב וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו וא"כ מהיכא תיתי מעוברת שנתגיירה כיון דלמיתה אזלא אלו דבריו נר"ו, ואנכי השיבותי לו דאפשר דכשהביאו אנשי חיל את הנשים קודם שגזר

עליהם מרע"ה שיגיירום גיירום וילדו ואותם הולדות קאמר הכתוב שראויים לכהנים ודו"ק. ומ"מ זה שדחה המ"ל להההיא דכל הטף בנשים דמיירי קרא לאחר שיגדילו גם הר"ב ז"ל בשיטתו למס' כתובות דחה כן למה שהיה רוצה להכריח הריטב"א ז"ל מההיא דזכיית קטן הויא מדאורייתא יע"ש ודע דעיקר ספק זה שנסתפק בו הרב מ"ל אי קטנה שאין לה אב ראויה לכ"ג נסתפק גם הרב הלכות קטנות ח"א דל"ב ע"ג סי' ס"ה ופשיט לאיסור דבעינן קיחה וליכא יע"ש:

פרק יח

הלכה ב

וכן הבא על הפנוייה וכו'. מצאתי כתוב למורי הרב המובהק מוהרי"ן נר"ו וז"ל כתבתי בנדפס דקכ"ח ע"ב דמ"ש התוס' פ' אלמנה לכ"ג דלר"א דס"ל פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה היינו דוקא למפסלה לכהונה אבל לפסלה לתרומה במחלוקת הוא שנוי יע"ש, ומצאתי להתוס' פ' מי שאחזו דע"ג ע"ב ד"ה נתן לה כספים שכתבו וז"ל פרש"י דבזנות לא שייך לשון חוששין דלכהונה כבר נפסלה ולתרומה לא מפסל אלא בביאת עבירה וכו' ומיהו לר"א דאמר פנוי הבא על הפנוייה עשאה זונה נקט נמי שפיר חוששין לזנות ומיהו סתמא דתלמודא ביבמות לא אשכח משנה או ברייתא כר"א עכ"ל, הרי מבואר מדבריהם דס"ל לר"א פנוי הבא על הפנוייה עשאה זונה אפי' לפוסלה לתרומה הפך ממ"ש ביבמות, מיהו מ"ש דסתמא דתלמודא לא אשכח משנה או ברייתא כר"א חפשתי ולא מצאתי היכא רמיזא סוגייא הלזו ביבמות ואדרבא נהפוך הוא דבתמורה פ' כל האיסורין מוקמינן לחד לישנא סתמא דברייתא כר"א אכתי קשה למאי דפריך התם פ' מי שאחזו לאביי דאמר ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום זנות ואין חוששין משום קידושין ר"י בר יאודה אמר אף חוששין משום קידושין מתקיף לה רבא א"כ מאי אף ופרש"י וז"ל דהא חששא דזנות לאו דוקא חששא אלא קולא הוא לומר תולין בזנות כו' והשתא מאי קושיא נימא דר"י בר יאודה כר"א ס"ל דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ושייך שפיר לישנא דאף לומר דחוששין לזנות לענין לפוסלה לתרומה וחוששין לקדושין להצריכה גט ואולם לדעת התוס' דפ' אלמנה לכ"ג יציבא מילתא שפיר:

ומדברי רש"י ז"ל נ"ל להוכיח דס"ל דלתרומ' אף ר"א מודה דלא מפסל ממ"ש דאי לכהונה כבר נפסלה ואי לתרומה לא מיפסל אלא בביאת עבירה כו' אשר יש לדקדק בדבריו למה זה כתב טעמא דלא מפסל אלא בביאת עבירה לענין תרומה ולא לענין לפוסלה לכהו' והכי הול"ל דלכהונה כבר נפסלה ועוד דאין זונה אלא בביאה האסורה

אלא משמע מדבריו דטעם זה לא שייך לענין לפוסלה לכהונה משום דהיינו יכולי' לומר דהך מתני' ר"א היא דאומר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אמנם לענין תרומה טעמא טעים לומר דלא מפסלה כו' דאפי' ר"א מודה זה נ"ל אמיתות דעת רש"י ועיין בפ"ד מיתות ד' הנז' ע"א ברש"י ד"ה עשאה זונה לפוסלה לכהונה כו' נר' שבא לומר דדוקא לפוסלה לכהונה ולא לתרומה כנ"ל ודוק: